

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนวิชาดนตรี การเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชาดนตรีสากลปฏิบัติตามความถนัด 2 (ศ 0212) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ดนตรี
2. ดนตรีศึกษา
3. หลักสูตรวิชาดนตรี
4. การสอนวิชาดนตรี
5. การวัดผลการสอนวิชาดนตรี
6. ขลุ่ยรีคอร์เดอร์
7. การสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์
8. ชุดการสอน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดนตรี

“ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของข้าพเจ้า จะเป็นแจ๊สหรือไม่แจ๊สก็ตาม ดนตรีล้วนอยู่ในตัวทุกคน เป็นส่วนที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตคนเรา สำหรับข้าพเจ้า ดนตรีคือสิ่งประณีตงดงาม และทุกคนควรนิยมในคุณค่าดนตรีทุกประเภท เพราะว่าดนตรีแต่ละประเภทต่างก็มีความเหมาะสม ตามแต่โอกาสและอารมณ์ที่ต่าง ๆ กันไป” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากการพระราชทานสัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนอเมริกัน ในรายการวิทยุกระจายเสียงของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2503 พระราชดำรัส ดังกล่าวสะท้อนถึงทัศนคติและชีวิตทางดนตรีอันหลากหลายกว้างขวางของพระองค์ท่าน สลับพิน รัตนเรือง (2543, หน้า 1)

ดนตรีเป็นภาษาที่ใช้เสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ จินตนาการ และอารมณ์ของมนุษย์ มีความเป็นตัวของตัวเอง เป็นภาษาที่เข้าใจกันได้กับคนทุกชาติทุกภาษาโลก สามารถพัฒนาบุคคลได้ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติ บุคลิกภาพ และช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่มีขั้นตอนใดเลยที่ดนตรีไม่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่ครั้งศึกดาบรพ้จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน ดนตรี

ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติซึ่งไม่ได้เกิดเฉพาะในสมัยใดสมัยหนึ่ง หรือชาติใดชาติหนึ่ง แต่เกิดกับคนทุกคนตั้งแต่เริ่มมีการรวมตัวเป็นปึกแผ่น นอกจากนี้ดนตรียังแสดงออกถึงลักษณะนิสัยของมนุษย์ในแต่ละสังคม ทั้งนี้ดนตรียังจัดว่าเป็นภาษาแขนงหนึ่งเพราะว่าดนตรีเป็นเครื่องมือไว้สื่อความคิด ความฝัน และความรู้สึก ซึ่งจะออกมาในรูปของเสียง เพื่อให้ตัวเองและผู้อื่นได้ชื่นชมได้เข้าใจ ด้วยเหตุผลนี้ การตอบสนองดนตรีของมนุษย์นั้น มีหลายระดับแล้วแต่ความรู้ ความเข้าใจความคุ้นเคยกับดนตรีมากน้อยเพียงใด เช่นเดียวกับการเข้าใจภาษาต่างชาติได้ดีก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความคุ้นเคยภาษานั้น ดังนั้นดนตรีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับการดำรงชีวิตของมนุษย์

เนื่องจากดนตรีเป็นเสียงที่สามารถสร้างความรู้สึก และจินตนาการให้แก่ผู้ฟังได้ โดยไม่มีขอบเขต ดังนั้นดนตรีจึงไม่ควรมียกเว้นที่จะมากำหนด ที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ หรือความงาม ซึ่งไม่สามารถมองเห็นด้วยตาได้ แต่จะมีการรับรู้ได้โดยอาศัยโสตประสาท เมื่อได้ฟังเสียงดนตรีแล้วผู้ฟังจะเกิดอารมณ์สนองตอบ และมีจินตนาการที่กว้างไกลออกไปอย่างไม่มีขอบเขต เสียงดนตรีที่ไพเราะจะช่วยให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความชื่นชมและซาบซึ้งในที่สุด พรรณิกา กวีธนาธรรม (2542, หน้า 2)

ลักษณะและธรรมชาติของดนตรี

ดนตรีเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสียงที่มนุษย์ได้เรียบเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งยังได้สอดแทรกอารมณ์ จินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ลงไปและถ่ายทอดออกมาโดยผ่านเสียงร้องของมนุษย์หรือเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น กลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่า มีประโยชน์อย่างมาก และจำเป็นจะขาดเสียมิได้ในชีวิตประจำวัน สุกรี เจริญสุข (2532, หน้า 1-2) และสุวัฒน์ ทรงเกียรติ (2542, หน้า 2-5) ได้กล่าวถึงลักษณะและธรรมชาติของดนตรีสอดคล้องกัน สามารถสรุปไว้ดังนี้

1. ดนตรีเป็นสื่อทางอารมณ์ที่สัมผัสได้ด้วยหู การที่จะเข้าถึงรสชาติ อารมณ์ต่าง ๆ หรือสัมผัสดนตรีได้นั้น ต้องสัมผัสด้วยตนเอง โดยการฟังดนตรีด้วยตนเองโดยตรง ดังนั้น หูของมนุษย์จึงเป็นอวัยวะการฟังดนตรีที่สำคัญที่สุดกว่าส่วนใด ๆ
2. ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การฟังดนตรีนั้นเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ และเป็นเรื่องส่วนตัวของมนุษย์ ที่ซาบซึ้งและพอใจส่วนตัว จึงไม่สามารถถ่ายทอดความซาบซึ้งไปยังผู้อื่นได้โดยตรง ประสบการณ์ตรงทางดนตรี จึงต้องฟังดนตรีหรือบรรเลงดนตรีด้วยตนเอง
3. ดนตรีเป็นเรื่องของสุนทรียะ ดนตรีเป็นเรื่องของสุนทรียศาสตร์ว่าด้วยความไพเราะ การได้อรรถรสในการฟัง และการได้ยินเสียงดนตรี เป็นเรื่องของความรู้สึกที่สามารถเกิดขึ้นได้กับ

ทุกคนทุกระดับชั้นที่สามารถเข้าใจและซาบซึ้งความไพเราะของเสียงดนตรี ซึ่งจะวัดได้จาก ประสพการณ์ทางสุนทรียะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเฉพาะบุคคล

4. ดนตรีเป็นเรื่องของอารมณ์ ดนตรีเป็นเรื่องของการแสดงออกทางอารมณ์ ดนตรี เป็นเรื่องการระบายสีอันแห่งเสียงลงบนความเงียบ เสียงดนตรีจะออกมาเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับ เจ้าของอารมณ์ที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นเสียง ผู้ประพันธ์เพลงจะใส่อารมณ์ลงไปเพลงตามที่ตน ต้องการ ผู้บรรเลงก็ถ่ายทอดอารมณ์จากผู้ประพันธ์ลงบนเครื่องดนตรี ผลกระทบต่อผู้ฟังก็คือเสียง ดนตรีที่ประกอบขึ้นด้วยอารมณ์ของผู้ประพันธ์บวกกับความสามารถของนักดนตรีที่ถ่ายทอดได้ถึง

5. ดนตรีเป็นเรื่องของศาสตร์ ดนตรีเป็นเรื่องของศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของความรู้สึก วิธีการระบายเสียง ศาสตร์ของดนตรีสามารถเรียนรู้ได้ด้วยการจำ การท่อง การอ่าน การคิดหา เหตุผล เป็นต้น การเรียนรู้ศาสตร์ทางดนตรีทำให้เข้าถึงความไพเราะ หรือความซาบซึ้งทางดนตรี แต่ศาสตร์ทางดนตรีจะเป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึง ความไพเราะทางดนตรีได้ง่าย

ความหมายของดนตรี

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของ “ดนตรี” ไว้หลายประการด้วยกันคือ

ไพบูลย์ กิจสวัสดิ์ (2514, หน้า 12) ดนตรีเป็นภาษาสากลของมนุษย์ไม่ว่ามนุษย์ชาติใด ภาษาใด เมื่อได้ฟังเสียงเพลงหรือเสียงของดนตรีแล้ว อาจทราบได้ว่าเป็นเพลงเศร้า อ่อนหวาน สนุกสนาน ตึกคักหรือเข้มแข็ง การที่มนุษย์ต่างชาติต่างภาษาได้ฟังเพลงแล้วมีความเข้าใจตรงกัน ดังนั้นเราจึงถือว่าดนตรีเป็นภาษาสากล

สมโภช รอดบุญ (2518, หน้า 8) ได้สรุปความหมายของดนตรีไว้ว่าดนตรีเป็นศาสตร์ แขนงหนึ่งแสดงออกถึงสุนทรียภาพ (esthetics) เป็นความงามที่เราไม่สามารถมองเห็นด้วยตา แต่เป็นความงามที่เรามองเห็นด้วยจิตใจและพลังความนึกคิด โดยที่ตีตกวีต่าง ๆ ได้บรรจงประพันธ์ ไว้อย่างวิจิตรงดงาม เมื่อผู้ฟังได้ฟังแล้วเกิดความประทับใจอันเป็นความประทับใจอันเกิดจากเสียง ที่บรรเลงตามตัวโน้ต โดยผ่านเครื่องดนตรีหรือคนร้อง มิใช่ความประทับใจอันเกิดจากการแลเห็น ตัวโน้ตที่เรียงกัน สูง ๆ ต่ำ ๆ

ณรงค์ชัย ปิฎฐรัตน์ (2533, หน้า 1) ได้ให้ความหมายดนตรีไว้ว่า ดนตรีคือระบบเสียงที่ ประู่งแต่งขึ้นเป็นทำนอง มีลีลา มีจังหวะ มีระบบความดังและค่อยสลับกันไป หน่วยของเสียง ทุกหน่วยไม่ว่าจะมาจากแหล่งกำเนิดเสียงแหล่งเดียวกันหรือไม่ก็ตาม เมื่อตีตกวีประู่งแต่งขึ้นมาเป็น ทำนองเพลง มีลีลา มีจังหวะ จะจัดอยู่ในความหมายของดนตรีทั้งสิ้น

สุกรี เจริญสุข (2532, หน้า 8) กล่าวว่า ดนตรีเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยอาศัยเสียง เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกของศิลปินเสียงดนตรีเป็นเสียงที่มีความงามนำมาเรียบเรียงอย่างมีศิลปะขึ้น เป็นบทเพลง

สุวรรณ์ ทรงเกียรติ (2542, หน้า 7) กล่าวว่า ดนตรีคืองานศิลปะอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยเสียงต่าง ๆ เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึก เสียงดนตรีเป็นเสียงที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติแล้วนำมาดัดแปลงเรียบเรียงขึ้นอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดเสียงที่ไพเราะงดงามและให้อารมณ์ที่คล้อยตาม ตลอดจนสร้างจินตนาการให้แก่ผู้ฟัง เพื่อให้เกิดความบันเทิงแก่ผู้ชมและผู้ฟัง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ดนตรีเป็นภาษาสากลของมนุษยชาติ เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยเสียงที่ผสมกลมกลืนกัน ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากการดัดแปลงหรือลอกเลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยมีจังหวะ ทำนอง ลีลา เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึก เพื่อแสดงออกถึงสุนทรียภาพ ความไพเราะ ความงามที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา แต่เป็นความงามที่มองเห็นด้วยจิตใจและพลังความนึกคิด ทำให้ผู้ฟังนึกเห็นภาพในจินตนาการได้

กระบวนการทางดนตรี

ดนตรีเป็นเรื่องของสุนทรียศาสตร์ที่ว่าด้วยความสวย ความงาม และความไพเราะไม่สามารถถ่ายทอดได้ด้วยการอ่าน การจำ การท่อง หรือการคิดหาเหตุผล ดนตรีต้องอาศัยการรับรู้และสัมผัสด้วยตัวเองเป็นสื่อความรู้สึก สามารถรับรู้ด้วยการสัมผัสทางหู ความไพเราะของดนตรีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ได้ยินเสียงดนตรีขณะนั้น เวลานั้นเท่านั้น กระบวนการทางดนตรีจะสมบูรณ์ได้นั้นจะประกอบไปด้วย คีตกวี นักดนตรี ผู้ฟัง และกลไกต่าง ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดสุนทรียะและอรรถรสทางดนตรี ซึ่งทั้งหมดนี้เรียกว่ากระบวนการทางดนตรี

สมโภช รอดบุญ (2518, หน้า 3) โกวิทช์ ชันทศิริ (2519, หน้า 101-106) วาสิษฐ์ จรรย์ยานนท์ (2529, หน้า 22) และสุวรรณ์ ทรงเกียรติ (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงบุคคลที่สำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ที่ทำให้เกิดกระบวนการทางดนตรีได้ดังนี้

1. คีตกวี (composer) คือผู้ประพันธ์เพลงหรือผู้สร้างสรรค์บทเพลงซึ่งถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความฝัน มโนภาพจินตนาการออกมาเป็นทำนองเพลง ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ รสนิยมที่ดี ตลอดจนความอุตสาหวิริยะ อันจะเป็นเครื่องมือช่วยให้ท่านเหล่านั้นได้สร้างสรรค์ผลงานอันมีคุณค่าอย่างยิ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม กาลสมัย และแรงบันดาลใจของคีตกวีแต่ละท่านด้วย

2. ศิลปิน หรือผู้แสดงผลงาน (musician) คือ ผู้ถ่ายทอดผลงานของผู้ประพันธ์เพลง โดยผ่านสื่อกลาง (เครื่องดนตรี, เสียงร้อง, ผู้อำนวยเพลง) ตามที่ผู้ประพันธ์บันทึกไว้ส่งมาสู่ผู้ฟัง ซึ่งศิลปินนั้นต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการขับร้องหรือบรรเลง ต้องมีความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรีและมีความเข้าใจในอารมณ์ของบทเพลงต่างๆ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดบทเพลงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามความคิดของผู้ประพันธ์เพลง

3. ผู้ฟัง (listener) คือ ผู้รับหรือผู้บริโภคผลงานของคีตกวี โดยศิลปินเป็นผู้ถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงออกมาในรูปของเสียง ถ้าผู้ฟังมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรีรู้ประวัติความเป็นมาของบทเพลงก็จะช่วยให้การฟังนั้นมีอรรถรสมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความชื่นชมและซาบซึ้งในดนตรี อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ สุวัฒน์ ทรงเกียรติ (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวอีกว่ายังมีอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการทางดนตรีขึ้นได้นอกเหนือจาก ผู้ประพันธ์ นักดนตรี และผู้ฟัง คือ ตัวแทนที่เป็นเครื่องกลไก (mechanical agents) หมายถึง สื่อกลางของผู้แสดงผลงาน และ ผู้ฟัง ได้แก่ เครื่องดนตรี (musical instruments) ทำให้เกิดสีสันของเสียงตามบทเพลงที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้รวมไปถึงเสียงร้องของมนุษย์ด้วยกระบวนการพิมพ์ (publiasher) เพื่อให้บทเพลงแพร่หลายและกระบวนการถ่ายทอดต่าง ๆ (transmission) เป็นแหล่งสุดท้ายที่ผู้ฟังจะหาฟังได้ ซึ่งประกอบด้วย วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นเสียง ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ เป็นต้น

องค์ประกอบของดนตรี

พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นที่จะนำดนตรีไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของดนตรี โดยเฉพาะเรื่ององค์ประกอบของดนตรี ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบของดนตรีเป็นหัวใจที่สำคัญ ที่จะทำให้รู้ว่าเพลงแต่ละเพลงจะต้องพิจารณาถึงเรื่องใดบ้างถึงจะเข้าใจในอารมณ์ โครงสร้างของบทเพลงนั้น ๆ องค์ประกอบของดนตรีเป็นรูปร่างขึ้นมาได้ ประกอบด้วย เสียง จังหวะ ทำนองประสานเสียง ความแปรผันในความดังค่อยของเสียง ลักษณะการผสมวง

เรณู โกศิยานนท์ (2540, หน้า 106-110) โกวิทช์ ชันชศิริ (2519, หน้า 101-106) วิเชียร วรินทร์เวช (2527, หน้า 9-11) อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2538, หน้า 5-10) สุวัฒน์ ทรงเกียรติ (2542, หน้า 11-12) และได้กล่าวถึงองค์ประกอบดนตรีและโครงสร้างที่สำคัญของดนตรีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เสียง (tone) คือ เสียงที่เกิดจากวัตถุกำเนิดเสียงของเครื่องดนตรีหลาย ๆ เสียงที่เปลี่ยนแปลงกันบรรเลง เพื่อเปลี่ยนความรู้สึกของผู้ฟังจัดว่าเป็นเสียงดนตรีมีลักษณะดังนี้

1.1 ระดับเสียง (physics) หมายถึง เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือนช้าเสียงจะต่ำ เสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือนเร็วเสียงจะสูง แล้วแต่ความถี่ถ้าเปล่งเฉพาะเสียงสูงหรือเสียงต่ำตลอดเวลา ก็ไม่เป็นเสียงดนตรี ต้องสลับความสูงต่ำระดับต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ

1.2 ความยาวของเสียง (duration) เสียงสั้นหรือเสียงยาวจะเป็นพื้นฐานในเรื่องของจังหวะซึ่งไม่ใช่ยาวเท่ากันตลอด หรือสั้นเท่ากันตลอด แต่มีความสั้นยาวหลายระดับแล้วแต่ชนิดของตัวโน้ต

1.3 ความเข้มของเสียง (intensity) ระดับความดัง - เบา ของเพลงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อารมณ์เพลงเปลี่ยนแปลง

1.4 คุณภาพของเสียง (tone-color) ลักษณะเฉพาะของเสียงแต่ละชนิดของเครื่องดนตรี หรือเสียงร้อง ซึ่งระดับเสียงเดียวกันแต่เล่นเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน หรือเสียงร้องแต่ละคนให้ความรู้สึกต่างกัน

2. จังหวะ (rhythm หรือ time) วิธีการดำเนิน ไปของดนตรีอย่างพร้อมเพรียงกันจะช้าหรือเร็วอย่างไรนั้น ผู้ประพันธ์จะเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยมีเครื่องหมายกำหนดจังหวะกำกับไว้ เช่น $\frac{4}{4} \frac{3}{4} \frac{2}{4} \frac{6}{8}$ เป็นต้น และจังหวะดังกล่าวจะทำให้ช้าหรือเร็วแค่ไหนก็จะมีอักษรกำกับไว้ เช่น largo (ช้า) moderato (ปานกลาง) presto (เร็ว) ฯลฯ

3. ทำนอง (melody) คือ ผลที่ได้จากการนำเอาเสียงซึ่งมีระดับสูงหรือต่ำ ยาวหรือสั้น ดังหรือค่อยต่อเนื่องกันไปตามจังหวะ และลีลาของดนตรี ที่เราเรียกกันว่าทำนองเพลงนั้นประกอบด้วยเสียง 8 เสียง ซึ่งสามารถปรับให้มีเสียงสูง ต่ำได้ โดยใช้สเกล (scale) ต่าง ๆ หรือใช้เครื่องหมายแปลงเสียงเป็นตัวกำหนด ในทำนองเพลงจะมีลักษณะเหมือนประโยคบทกลอนหรือภาษาพูด ซึ่งได้ความเป็นตอน ๆ ไป แต่ละตอนเรียกรวม ๆ ว่า ทิม (theme) ในทำนองรูปที่มีจังหวะ (rhythm) และการประสานเสียง (harmony) ต่าง ๆ กัน

4. การประสานเสียง (harmony) คือ ความกลมกลืนของเสียงดนตรี ซึ่งเป็นการนำเอาเสียงอื่นมาช่วยปรุงแต่งทำนองเพลงที่ไพเราะอยู่แล้ว ให้เกิดความสมบูรณ์และเกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น ในการประสานเสียงเราจะใช้คอร์ด (chord) คือกลุ่มเสียงประกอบด้วยเสียงต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 เสียงขึ้นไปมาเป็นเครื่องมือหลัก ส่วนวิธีการนั้นต้องศึกษากันอย่างลึกซึ้งจึงจะเข้าใจ

5. ความแปรผันในความดัง ความเบาของเสียง (dynamic) คือ ลักษณะความดังเบา ขนาดต่าง ๆ ของเสียงดนตรี ซึ่งผู้ประพันธ์จะเป็นผู้กำหนดขึ้นว่าจะให้ดังขนาดไหน หรือเบาขนาดไหนโดยใช้ตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์บันทึกตัวโน้ตในบรรทัด 5 เส้น

6. ลักษณะการผสมวง (texture) คือ การนำเครื่องดนตรีต่างชนิดมารวมกันบรรเลง มีผลให้เสียงที่ออกมามีคุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งแล้วแต่การรวมกันของเครื่องดนตรีมีทั้งขนาดใหญ่ เช่น เพลงซิมโฟนี และขนาดเล็ก เช่น เพลงร้อง เพลงสมัยนิยมต่าง ๆ

ดนตรีกับการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติ (2519, หน้า 2-3) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การสัมผัสที่มีความหมายหรือ การรับรู้คือการแปลหรือตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับ ออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย หรือที่รู้จักเข้าใจ ซึ่งในการแปลหรือตีความนี้ จำเป็นที่อินทรีย์จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม ถ้าไม่มีความรู้เดิม หรือลืมเรื่องนั้น ๆ เสียแล้วก็ไม่สามารถรับรู้กับสิ่งเรานั้น ๆ จะมีก็เพียงแต่การ

สัมผัสสิ่งเร้าเท่านั้นและกระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย การสัมผัส หรืออาการสัมผัสชนิดของธรรมชาติของสิ่งเร้าที่มาเร้า การแปลความหมายจากการสัมผัส การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพื่อแปลความหมาย

มนุษย์รับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ได้ โดยใช้อวัยวะสัมผัสที่มีอยู่ อันได้แก่ ตา ลิ้น จมูก หู ผิวกาย เป็นต้น ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการรับสัมผัส รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ส่งไปเป็นประสบการณ์ทางสมอง เพื่อให้เกิดการรับรู้ต่อไป ซึ่ง เลโซ สวานานท์ (2514, หน้า 172-173) กล่าวว่า ร่างกายของมนุษย์ปกติมีทางรับรู้ 8 ทางด้วยกัน คือ

1. ทางตา ในเรื่องของการมองเห็นภาพ
2. ทางปาก และลิ้น ในเรื่องรส
3. ทางจมูก ในเรื่องของกลิ่น
4. ทางหู ในเรื่องของการได้ยินเสียง
5. ทางหูส่วนใน หรือที่เรียกว่าความรู้สึกในด้านสมดุลย์ ในเรื่องของการวิงเวียนคลื่นเหียนมีนซึม
6. ทางผิวหนัง ในเรื่องของความรู้สึกอ่อนแข็ง
7. ความรู้สึกสัมผัสไคเนสเทติก ในเรื่องของการประสานงานของการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
8. ทางอินทรีย์ ในเรื่องของความหิว ความกระหาย ความเหนื่อย และความใคร่ และจากการที่ร่างกายถูกปลุกให้ตื่นตัวจากการเร้าของวัตถุต่าง ๆ โดยผ่านทางประสาทสัมผัสด้านใดด้านหนึ่งหรือรวม ๆ กันหลายด้าน เราเรียกว่าเกิดการรับรู้ขึ้น

ดนตรีศึกษา

ดนตรีศึกษา Music Education หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนดนตรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถทางศิลปดนตรีได้กว้างไกลสุดตามแต่ละปีจนบุคคล แบ่งเป็นหลายระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และมีแขนงวิชาเรียนมากมาย เช่น การประพันธ์เพลง ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีคลาสสิก ดนตรีร่วมสมัยหรือแม้แต่วิชาการฟังเพลง

ดนตรีศึกษาเป็นแขนงหนึ่งของสาระความรู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้การศึกษาดนตรีกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาดนตรีตามความสามารถของแต่ละบุคคล จนถึงที่สุดทั้งในฐานะผู้แสดงดนตรี และผู้ฟังดนตรี ดนตรีศึกษาจึงมิใช่กระบวนการพัฒนาความสามารถการแสดงดนตรีแต่เพียงอย่างเดียว แต่ดนตรีศึกษาเป็นสาขาวิชาที่สร้างสรรค์และผลิตครูดนตรี ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในอันที่จะสั่งสอน ถ่ายทอดสาระความรู้ด้านดนตรีให้กับเด็กและเยาวชนของชาติให้

รู้เห็น เข้าใจ ชาบซึ้ง และรักวัฒนธรรมอันสูงค่าอย่างที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา รวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาให้ดนตรีเป็นมรดกคู่อนุชนรุ่นต่อ ๆ ไป

ดนตรีศึกษาจึงมีความสำคัญในการช่วยสร้างทั้งผู้ฟัง ผู้แสดงดนตรีและครูดนตรีเพื่อให้คนตรีที่อยู่ในสังคม เป็นวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจของสังคมช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในฐานะของผู้ฟังรู้จักรัก และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดนตรี ช่วยให้ผู้เรียนในฐานะของผู้แสดงมีความรู้ความเข้าใจในดนตรีอย่างดี สามารถพัฒนาความสามารถของตนต่อไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด และที่สำคัญคือการสร้างครูดนตรีที่มีคุณภาพในการสอนผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถซาบซึ้งในดนตรีอย่างแท้จริงตามบทบาทและฐานะของตน มีกระบวนการวิธีการสอนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความสามารถของตนได้อย่างไร้ข้อจำกัด มิใช่เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเทคนิควิธีเล่นดนตรี หรือเนื้อหาสาระดนตรีให้กับผู้เรียนอย่างไร้จุดหมาย

ดนตรีศึกษาจึงเป็นแขนงวิชาที่กว้างไกล มิใช่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการผลิตนักดนตรีเพื่อประกอบอาชีพเป็นศิลปิน หากแต่วิชาที่มุ่งผลิตครูดนตรี ผู้ที่สามารถให้การศึกษากับผู้เรียนทุกคน ในฐานะของผู้ที่มีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้สาระแขนงหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งในลักษณะเช่นนี้เป็นการศึกษาเพื่อมวลชนและอีกนัยหนึ่งคือการผลิตครูดนตรีผู้ที่สามารถสอนดนตรีให้กับผู้ที่มุ่งหวังจะยึดดนตรีเป็นอาชีพต่อไป ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะสาขาวิชา

ด้วยเหตุที่ดนตรีเป็นเรื่องศึกษาเกี่ยวกับความงามของเสียง จึงทำให้ผู้ศึกษาจำเป็นต้องผ่านการศึกษาในเรื่องเนื้อหาของดนตรีมาจนมีความสามารถที่พอเพียงในการศึกษาดนตรีเป็นวิชาชีพของตนในระดับอุดมศึกษา สำหรับในแขนงของดนตรีศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิชาดนตรีทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยผู้เรียนแต่ละคนจำเป็นต้องศึกษาเครื่องดนตรีตามความถนัดที่ตนเรียนมาตั้งแต่ประถม และมีมัธยมศึกษาซึ่งสามารถแยกสาขาวิชาดนตรีไทย และดนตรีตะวันตก การศึกษาในลักษณะนี้ผู้เรียนได้รับความรู้ในเรื่องเนื้อหาทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นที่จะนำไปใช้ประกอบการสอนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนในลักษณะวิชาชีพ หรือการสอนให้นักเรียนสามารถเข้าใจดนตรี และสามารถเล่นดนตรีได้ นอกจากนี้การศึกษาในส่วนนี้ยังเกี่ยวข้องกับเทคนิคและวิธีสอนเฉพาะ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสอนดนตรีโดยเฉพาะ เพราะดนตรีเป็นเรื่องของโสตศิลป์ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากสาขาวิชาการด้านอื่น ๆ เทคนิควิธีสอนเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนดนตรีมีความรู้ความเข้าใจในดนตรีในลักษณะทั่ว ๆ ไปตั้งแต่อยู่ในระดับปฐมวัยเป็นต้นมา มิได้มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถเล่นดนตรีชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามเทคนิคการสอนเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาดนตรีเพื่อทักษะการเล่นดนตรีเฉพาะอย่างได้ ในระยะต่อ ๆ มา เทคนิควิธีสอนเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่มีผู้มีความรู้ในการเล่นเครื่อง

ดนตรีที่ตนถนัดได้อาจจะไม่ทราบมาก่อน ซึ่งเมื่อไปสอนดนตรีในโรงเรียนประถม หรือมัธยมใน วิชาดนตรีศึกษา (หรือดนตรีสำหรับการศึกษาทั่วไป) อาจจะไม่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ดนตรีอย่างพอเพียง เพราะการให้ความรู้ดนตรีในวิชาลักษณะการศึกษาทั่วไป มิได้มุ่งหวังให้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะการเล่นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งชนิดใดได้ เพียงแต่ให้ผู้เรียนเข้าใจดนตรี สามารถร้องเพลงได้ เล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ บางชนิดได้ ซึ่งนักดนตรีบางคนแม้จะมีความรู้ ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีที่ตนถนัด ก็อาจจะสอนดนตรีในลักษณะนี้ไม่ได้ดี

ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2532, หน้า 4-5) ดนตรีศึกษาประกอบด้วยสาระความรู้ 3 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาความรู้ทั่วไป สาขาวิชาการศึกษา และสาขาวิชาดนตรี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาความรู้ทั่วไป ได้แก่ สาระความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างเป็น หลักในการศึกษาหาความรู้เพื่อความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และ สังคม เพื่อเป็นมนุษย์ที่เข้าใจตนเอง สังคมและปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ได้ สาขาวิชาความรู้ ทั่วไปเป็นสาขาวิชาที่ผู้เรียนไม่ว่าศึกษาอยู่ในวิชาเฉพาะสาขาใดก็ตามจำเป็นต้องศึกษาเหมือน ๆ กัน ได้แก่ วิชาการด้านภาษา วัฒนธรรมอารยธรรม สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในสาขานี้ดนตรี ศึกษารับผิดชอบจัดการสอนวิชาหนึ่งเป็นวิชาทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ สุนทรียภาพของชีวิต ซึ่งเป็นวิชาที่กล่าวถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปของดนตรีเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรี เบื้องต้น ในฐานะของผู้ฟังดนตรี

2. สาขาวิชาการศึกษา ได้แก่ สาระความรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องของหลักสูตร และการสอนทั่ว ๆ ไป เพื่อเป็นหลักเบื้องต้นในการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน การวางแผนระบบการศึกษา กล่าวได้ว่า วิชาในหมวดนี้สามารถสร้างความเป็นครูดนตรีให้กับ ผู้เรียนเนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา เทคนิควิธีสอน หลักสูตร การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ วิชาที่พัฒนาความรู้ความสามารถในการสอนโดยตรง โดยผู้เรียนเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นครู และการสอนตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนในช่วงสุดท้ายของการศึกษา ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติ การสอนจริงในโรงเรียน วิชานี้จึงจัดเป็นวิชาสุดยอดในการเสริมสร้างความเป็นครูให้กับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องนำความรู้ที่ตนได้เรียนมาตลอดระยะเวลาในห้องเรียนมาใช้ในโรงเรียน ที่ตนไปทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3. สาขาวิชาดนตรี ได้แก่ สาระความรู้เกี่ยวกับดนตรีรวมทั้งเทคนิควิธีสอนดนตรี โดยเฉพาะ เนื่องจากดนตรีเป็นสาระความรู้ เช่นเดียวกับสาระด้านอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือภาษาศาสตร์ เป็นต้น ผู้ที่จะไปเป็นครูสอนดนตรีจึงจำเป็นต้องมีความรู้ใน เนื้อหาวิชาอย่างแท้จริงมากพอที่จะไปสอนหรือพัฒนาการสอนของตนให้กับผู้เรียนได้ และเนื่อง

จากดนตรีเป็นเนื้อหาที่เฉพาะแตกต่างไปจากวิชาด้านอื่น ๆ การศึกษาเทคนิควิธีการสอนเฉพาะ จึงจำเป็นเพื่อการถ่ายทอดวิชาด้านนี้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในดนตรีทั้งในลักษณะของผู้ฟัง และผู้แสดงอย่างแท้จริง

เทคนิควิธีการสอนเหล่านี้ในปัจจุบันมีอยู่ 3 วิธีที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก ซึ่งแต่ละวิธีมีจุดเน้นในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในดนตรีที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือวิธีการของ คาลโครซ ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบการสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ และวิธีการเรียนทฤษฎีดนตรีที่มีขั้นตอนจากง่ายไปยาก วิธีของออร์ฟจะใช้การเคลื่อนไหวที่ต่างไปจากคาลโครซ การเล่นเครื่องดนตรีที่ออร์ฟคิดประดิษฐ์ขึ้น การสร้างสรรค์และการเรียนทฤษฎีตามขั้นตอนของออร์ฟและวิธีการของ โคคาย ใช้การร้องเพลงเป็นหลักในการเรียนรู้เนื้อหาดนตรี โดยมีหลักและวิธีการสอนที่เป็นขั้นตอนมีระบบระเบียบอย่างมาก เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในดนตรีของผู้เรียนจากง่ายไปยากอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในดนตรีทั้งในฐานะของผู้ฟังและผู้เล่นดนตรีในอนาคต กล่าวคือ ปลูกฝังความมีดนตรีการันตนเอง

นอกจากนี้ยังมีวิธีการสอนดนตรีเฉพาะแต่ละเครื่องมือ ซึ่งผู้ศึกษาวิธีการเรียนการสอนเหล่านี้ ควรเป็นผู้เล่นเครื่องดนตรีที่ตนถนัด ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงหลักการสอนปฏิบัติทักษะเพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง วิธีการสอนดนตรีเฉพาะแต่ละเครื่องมือนี้มีมากมายหลายวิธีในแต่ละเครื่องมือเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้สอนดนตรีปฏิบัติทักษะแต่ละเครื่องในสภาพปัจจุบันนี้มักไม่มีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องการสอนเหล่านี้ ผู้สอนส่วนใหญ่มักเป็นเพียงผู้ศึกษาเครื่องดนตรีที่ตนถนัด แล้วสอนผู้เรียนซึ่งเป็นเด็ก ๆ ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยขาดทฤษฎีไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการไม่เห็นความสำคัญของเทคนิควิธีสอน

เท่าที่กล่าวมานี้ คงจะเห็นได้ว่าดนตรีศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้การถ่ายทอดวิชาการด้านดนตรีเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์ มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ดนตรีได้อย่างมีความหมายมีขั้นตอนเป็นผลให้เกิดความเข้าใจซาบซึ้งในดนตรีอย่างแท้จริง ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นผู้ฟังหรือผู้ที่ต้องการศึกษาดนตรีเป็นวิชาชีพต่อไป ครูดนตรี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการปลูกฝังความเป็นครูดนตรีที่ดีนั้นมิใช่เรื่องง่าย เพราะการสอนที่ดีมิได้เป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาเนื้อหาวิชาให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น หากมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับ จิตใจ เจตคติของผู้ศึกษาซึ่งควรจะต้องมีความเป็นนักวิชาการใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ นอกเหนือไปจากความสามารถทางด้านการเล่นเครื่องดนตรีตามความถนัดของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ศึกษาวิชาดนตรีศึกษา และมีโอกาสได้รับฝึกชอปฏิบัติงานในระดับอุดมศึกษาของประเทศ

ความเป็นนักวิชาการ ทักษะคิดในการทำงานในฐานะครูที่สมบูรณ์แบบในเรื่องของความเจริญทางด้านปัญญาและจิตใจของผู้เรียนเองด้วย มิใช่เป็นผลจากหลักสูตรที่คนศึกษาเล่าเรียนแต่เพียงอย่างเดียว การเป็นครูคนตรีที่ดี จึงมิใช่เป็นสิ่งที่ใคร ๆ ก็สามารถเป็นกันได้ง่าย ๆ

หลักสูตรวิชาดนตรี

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้มีทักษะเพียงพอที่จะเลือก และตัดสินใจ ประกอบสัมมาอาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535, หน้า 1)

วิชาดนตรีสากลปฏิบัติตามความถนัด 2 จัดเป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี วิชาละ 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค วิชาละ 1 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิชาที่จัดอยู่ในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาทฤษฎีดนตรีสากล ศัพท์สังคีต ฝึกโตดประสาท ปฏิบัติเครื่องดนตรีสากลอย่างน้อย 1 ชิ้น ฝึกบรรเลงทั้งเดี่ยวและกลุ่ม จัดแสดงดนตรีเป็นครั้งคราว การดูแลรักษาเครื่องดนตรีมีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของเครื่องดนตรี ทฤษฎีโน้ตสากลเบื้องต้น การดูแลรักษาเครื่องดนตรีและสามารถบรรเลงดนตรี โดยนำองค์ประกอบของคนตรีมาใช้ตามความสนใจของตนเอง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถค้นพบศักยภาพของตนเองในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ และทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ประกอบด้วยช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓)	ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)	ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)	ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-๖)
	การศึกษาภาคบังคับ			
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ ๘๐๐-๑,๐๐๐ ชม.	ประมาณปีละ ๘๐๐-๑,๐๐๐ ชม.	ประมาณปีละ ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ ชม.	ไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และพัฒนาตนตามศักยภาพ

ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษากลุ่มศิลปะ

ความสำคัญ

กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียดสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาว่าผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการเรียนรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และ สิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะกระบวนการวิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีจิตใจที่แจ่มใส มีสมาธิที่แน่วแน่ สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสุขเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่เป็นองค์ความรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษา
ขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ มีดังนี้

สาระที่ 1 : ทศนศิลป์

มาตรฐานที่ ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานที่ ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐานที่ ศ 2.1 : เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์
วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรี
อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานที่ ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

มาตรฐานที่ ศ 3.1 : เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์
วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด
อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานที่ ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นกลุ่มศิลปะ

สาระดนตรี

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 1 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
1. เข้าใจว่าเสียงกำเนิดด้วยได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ	1. เข้าใจเสียงที่บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ทั้งบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงเป็นวง ระบุได้ว่าพื้นฐานทางดนตรีสามารถใช้ในการสื่อความรู้สึก	1. เข้าใจเรื่องเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการผสมวงและทำให้เกิดวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ระบุได้ว่ามีอิทธิพลต่อจิตใจและความรู้สึกของบุคคล	1. เข้าใจเครื่องดนตรีที่ใช้ในการผสมวงและทำให้เกิดดนตรีประเภทต่าง ๆ ทั้งไทยและสากล ระบุได้ว่าดนตรีมีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม
2. ขับร้องและบรรเลงดนตรีโดยใช้องค์ประกอบของดนตรีให้ได้ผลตามที่ต้องการ	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรีโดยใช้ประสบการณ์จินตนาการจากการสังเกต องค์ประกอบดนตรีและเทคนิคเบื้องต้น	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรีโดยเลือกและประยุกต์ใช้อองค์ประกอบและเทคนิคทางดนตรีให้ได้ผล	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยการเลือกผสมผสานองค์ประกอบและทักษะดนตรีให้ได้ผลตามความต้องการ

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์
 คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
	ให้ได้ผลตามความ ต้องการ	ตามความต้องการ	
3. ใช้เครื่องดนตรีได้ อย่างถูกต้องและ ปลอดภัย	3. ใช้และเก็บรักษา เครื่องดนตรีได้อย่าง ถูกต้องและปลอดภัย	3. มีความรับผิดชอบ และระมัดระวังในการ ใช้และเก็บรักษาเครื่อง ดนตรี	3. ใช้และบำรุงรักษา เครื่องดนตรีด้วยความ ระมัดระวัง ปลอดภัย และ มีความรับผิดชอบ
4. แสดงออกถึงการ รับรู้ความไพเราะ ของเสียง	4. แสดงออกถึงความ รู้สึกในการรับรู้ความ ไพเราะเสียงของดนตรี ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความสนใจ	4. แสดงออกถึงความ รู้สึกในการรับรู้ความ ไพเราะของดนตรีจาก ประสบการณ์ และความ สนใจโดยใช้หลักการ พื้นฐานทางดนตรี	4. แสดงออกถึงความ รู้สึกในการรับรู้ความ ไพเราะจาก ประสบการณ์ และ ความสนใจโดยใช้ หลักการพื้นฐาน ทางดนตรี
5. แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเสียงใน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เสียงขับร้องเสียง เครื่องดนตรีของ ตนเองและผู้อื่น	5. แสดงความคิดเห็น เรื่ององค์ประกอบ ดนตรีตามหลักการ ทางดนตรี	5. แสดงความคิดเห็น และจำแนกความแตก ต่างเรื่ององค์ประกอบ ดนตรีความไพเราะของ เสียงดนตรีตามหลักการ ทางดนตรี	5. แสดงความคิดเห็น และวิเคราะห์ องค์ประกอบและ ความไพเราะของผลงาน ดนตรีตามหลักการ ทางดนตรี
6. สร้างสรรค์ทาง ดนตรีและนำความรู้ ทางดนตรีไปใช้กับ วิชาอื่น ๆ และชีวิต ประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทาง ดนตรีและนำความรู้ ทางดนตรีไปใช้กับ วิชาอื่น ๆ และชีวิต ประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทางดนตรี และนำความรู้ทางดนตรี ไปใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทางดนตรี และนำความรู้ทางดนตรี ไปใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวันได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

167132

๑
 ๒๗๕.๒๔
 ๒๖๕๗
 ๑

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ม.1-3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
1. เข้าใจเรื่องเครื่อง ดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ ในการผสมวงและทำ ให้เกิดวงดนตรี ประเภทต่าง ๆ ระบุ ได้ว่า ดนตรี มีอิทธิพล ต่อจิตใจและความรู้ สึกของบุคคล	เข้าใจประเภทของ เครื่องดนตรี	เข้าใจประเภทของ เครื่องดนตรีและ หลักการผสมวง	เข้าใจประเภทของเครื่อง ดนตรีและหลักการผสมวง และอิทธิพลของดนตรีที่มี ต่อจิตใจและความรู้สึก ของบุคคล
2. ขับร้องและบรรเลง ดนตรี โดยเลือกและ ประยุกต์ใช้องค์ ประกอบและเทคนิค ทางดนตรีให้ได้ผล ตามความต้องการ	ขับร้องและบรรเลง ดนตรี โดยนำ องค์ประกอบของ ดนตรีมาใช้	ขับร้องและบรรเลง ดนตรี โดยนำ องค์ประกอบของ ดนตรีและเทคนิคทาง ดนตรี มาใช้	ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยนำองค์ประกอบของ ดนตรีและเทคนิคทาง ดนตรีมาใช้ให้ได้ผลตาม ความต้องการ
3. มีความรับผิดชอบ และระมัดระวังในการ ใช้และเก็บรักษา เครื่องดนตรี	มีความรับผิดชอบและ ระมัดระวังในการใช้ และเก็บรักษา เครื่องดนตรี	มีความรับผิดชอบและ ระมัดระวังในการใช้ และเก็บรักษา เครื่องดนตรี	มีความรับผิดชอบและ ระมัดระวังในการใช้และ เก็บรักษาเครื่องดนตรี

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 4 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ม.1-3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
4. แสดงออกถึงความ รู้สึกในการรับรู้ ความไพเราะของ ดนตรีจากหลักการ พื้นฐานประสบการณ์ และความสนใจ	รับรู้ถึงความไพเราะ ของดนตรี จากหลัก การพื้นฐานทางดนตรี	รับรู้ชื่นชมความ ไพเราะของดนตรี จากหลักการ ประสบการณ์บน พื้นฐานทางดนตรี	ซาบซึ้ง ความไพเราะ ของดนตรีจากหลักการ ประสบการณ์ และ ความสนใจบนพื้นฐาน ทางดนตรี
5. แสดงความคิดเห็น และจำแนกความแตก ต่างเรื่ององค์ประกอบ ของดนตรี ความ ไพเราะของเสียงดนตรี ที่ตนชื่นชอบตามหลัก การดนตรี	จำแนกความแตกต่าง เรื่ององค์ประกอบของ ดนตรี	วิเคราะห์ความไพเราะ ของเสียง ดนตรีที่ตน ชื่นชอบ ตามหลักการ ทางดนตรี	วิเคราะห์และวิจารณ์ ความแตกต่างและความ ไพเราะของเสียงดนตรีที่ ตนชื่นชอบตามหลักการ ทางดนตรี
6. เข้าใจวิธีนำความรู้ และหลักการทางดนตรี มาใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวัน	เข้าใจวิธีนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมา ใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวัน	เข้าใจวิธีนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมา ใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวัน	เข้าใจวิธีนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมาใช้ กับวิชาอื่น ๆ และชีวิต ประจำวัน

การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 5 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3 และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ม.1-3	สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
- ประเภทเครื่องดนตรี - หลักการผสมวง - อิทธิพลของดนตรี ต่อมนุษย์	- ประเภทของเครื่อง ดนตรี	- หลักการผสมวงดนตรี	- หลักการผสมวงดนตรี และความสัมพันธ์ ระหว่างดนตรีกับมนุษย์
- การฝึกขับร้องและ บรรเลงดนตรี - การประยุกต์ใช้ เทคนิคการขับร้อง และบรรเลงดนตรี	- หลักการขับร้อง และบรรเลงดนตรี - ปฏิบัติการขับร้อง และบรรเลงดนตรี	- เทคนิคการขับร้องและ บรรเลงดนตรี - ปฏิบัติการขับร้องและ บรรเลงดนตรี	- ขับร้องและบรรเลง ดนตรี โดยการทำ เทคนิควิธีการมา ประยุกต์ใช้
- วิธีการใช้เครื่อง ดนตรีอย่างถูกต้อง การดูแล และเก็บ รักษาเครื่องดนตรี	- วิธีการใช้เครื่อง ดนตรีอย่างถูกต้อง การดูแล และเก็บ รักษาเครื่องดนตรี	- วิธีการใช้เครื่องดนตรี อย่างถูกต้อง การดูแล และเก็บรักษา เครื่องดนตรี	- วิธีการใช้เครื่องดนตรี อย่างถูกต้อง การดูแล และเก็บรักษา เครื่องดนตรี
- หลักการฟังและ วิเคราะห์เพลง	- หลักการฟังและ วิเคราะห์เพลง	- หลักการฟังและ วิเคราะห์เพลง	- หลักการฟังและ วิเคราะห์เพลง
- การแสดงความคิด เห็นและจำแนกความ แตกต่างเรื่ององค์ ประกอบของดนตรี ความไพเราะของเสียง ดนตรีตามหลักการ ทางดนตรี	- ความแตกต่างองค์ ประกอบของดนตรี	- ความไพเราะของเสียง ดนตรีตามหลักการของ ดนตรี	- ความไพเราะของ บทเพลงที่ตนชื่นชอบ ตามหลักการทางดนตรี

ตารางที่ 5 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ม.1-3	สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
- การนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมา ใช้กับวิชาอื่น ๆ และ ชีวิตประจำวัน	- การนำความรู้และ หลักการทางดนตรี มาใช้กับวิชาอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน	- การนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมาใช้ กับวิชาอื่น ๆ และชีวิต ประจำวัน	- การนำความรู้และ หลักการทางดนตรีมาใช้ กับวิชาอื่น ๆ และชีวิต ประจำวัน

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 6 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ม.1 และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ม.1

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ม.1	สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ม.1
1. เข้าใจประเภทของเครื่องดนตรี	- ประเภทของเครื่องดนตรี
2. ขับร้องและปฏิบัติดนตรี โดยนำองค์ประกอบ ของดนตรีมาใช้	- หลักการขับร้องและบรรเลงดนตรี - ปฏิบัติการขับร้องและบรรเลงดนตรี
3. มีความรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ และเก็บรักษาเครื่องดนตรี	- วิธีการใช้เครื่องดนตรีที่ถูกต้อง การดูแลและ เก็บรักษาเครื่องดนตรี
4. รับรู้ถึงความไพเราะของดนตรี จากหลักการ พื้นฐานทางดนตรี	- หลักการฟัง และวิเคราะห์เพลง
5. จำแนกความแตกต่าง เรื่ององค์ประกอบ ของดนตรี	- ความแตกต่างเรื่ององค์ประกอบของดนตรี
6. เข้าใจวิธีนำความรู้และหลักการทางดนตรีมา ใช้กับวิชาอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน	- การนำความรู้และหลักการทางดนตรีมาใช้กับ วิชาอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

กลุ่ม ศิลป

สาระการเรียนรู้ คนตรี

รายวิชา คนตรี

ชั้น ม. 1

จำนวน 40 ชั่วโมง

ประวัติและวิวัฒนาการของคนตรี ประเภทของเครื่องดนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างคนตรีกับมนุษย์ การผสมวงและวิเคราะห์องค์ประกอบของคนตรี หลักการฟัง หลักการวิเคราะห์เพลง หลักการขับร้อง บรรเลงคนตรี วิธีการบรรเลง การใช้เครื่องดนตรี การดูแลรักษาเครื่องดนตรี เข้าใจประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องดนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างคนตรีกับมนุษย์ กิจกรรมคนตรีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ฝึกปฏิบัติการขับร้องและบรรเลงคนตรี เพื่อสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ตลอดจนการนำความรู้และหลักการทางคนตรีมาใช้กับวิชาอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

กลุ่ม ศิลป (คนตรี)

ชั้น ม. 1

หน่วยการเรียนรู้

3 หน่วย

เวลา 40 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	คนตรีนำรู้	
	- ประเภทของเครื่องดนตรี และการดูแลรักษาเครื่องดนตรี	1
	- การผสมวง	4
2	สู่เทคนิคการปฏิบัติ	
	- ทฤษฎีโน้ต	1
	- เทคนิคการบรรเลงคนตรี	6
	- เทคนิคการขับร้อง	4
	- สร้างสรรค์ทางคนตรี	2
3	ชัดเจนเรื่องคนตรี	
	- จำแนกความแตกต่างองค์ประกอบของคนตรี	2
	- การวิเคราะห์เพลง	3
4	ชีวิตอย่างไทย	
	- คนตรีกับชีวิตประจำวัน	3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
5	สนใจที่มา	
	- ประวัติดนตรีพื้นบ้าน	3
	- ประวัติดนตรีไทย	3
	- ประวัติดนตรีสากล	3
6	รู้กานำไปใช้	
	- กิจกรรมการแสดงดนตรี	2 (ภาคเรียนที่ 1)
	- สร้างสรรค์ทางดนตรีเชิงบูรณาการ	3 (ภาคเรียนที่ 2)

วิชาดนตรีจัดเป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มศิลปะซึ่งเป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากโครงสร้างของหลักสูตรกำหนดให้กลุ่มศิลปะ สาระดนตรีใช้เวลาเรียนจำนวน 2 ภาคเรียนเป็นเวลา 40 คาบ แต่เนื่องจากการนำไปทดลองใช้เวลาไม่มากตามที่หลักสูตรกำหนด อีกทั้งต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นเฉพาะในมาตรฐานที่ ศ 2.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเภทของเครื่องดนตรี ทฤษฎีโน้ตสากลเบื้องต้น เทคนิคการบรรเลงดนตรี และการดูแลรักษาเครื่องดนตรี สามารถบรรเลงดนตรีโดยนำ องค์ประกอบของดนตรีมาใช้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาดนตรีขั้นสูงต่อไป คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ (2544 , หน้า 1-72)

การสอนวิชาดนตรี

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้กับการสอนดนตรี

ในการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ช่วยทำให้การสอนดนตรีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้สอนจะารู้และเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviouristic theory)

วัตสัน (Watson, 1980) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมได้อธิบายการเรียนรู้โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปในหลายลักษณะ โดยอธิบาย

การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อใช้สิ่งเร้าเป็นตัวชี้นำหรือจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา การเรียนรู้เกิดขึ้นในสภาวะของการวางเงื่อนไขโดย มีการเสริมแรงหรือการให้รางวัลและการลงโทษโดยเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดทั้งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปและตัวเสริมแรงที่นำมาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อารี พันธุ์มณี (2542, หน้า 123-125) ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2540, หน้า 21-24)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแนวคิดนิยม

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแนวคิดนิยมได้อธิบายการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการสร้างแนวคิดหรือความเข้าใจเพื่อที่จะใช้แทนประสบการณ์หรือสภาวะแวดล้อมที่ตนได้ประสบมาซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการคิดหาเหตุผลรวมไปถึงตัวแปรอื่น ๆ เช่น การจูงใจ พันธุกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อน ดังนั้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์เดิมและความสามารถในการคิดหาเหตุผลของบุคคลนั้น

สาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแนวคิดนิยม คือ

2.1 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้สิ่งนั้นอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน การรับรู้สิ่งใหม่อาจไม่เป็นไปในลักษณะที่ผู้สอนต้องการ ดังนั้น ผู้เรียนและผู้สอนควรมีความเข้าใจตรงกันในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้รวมไปถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในสิ่งที่มุ่งหวังไว้

2.2 การเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นผลรวมของประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน ดังนั้นการจัดสภาพการเรียนรู้ ผู้สอนต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งให้เห็นความคล้ายคลึงหรือความเหมือนของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่

2.3 การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาแล้ว ดังนั้นผู้สอนควรทราบประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและใช้ประสบการณ์เดิมนั้นเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ที่จะเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

2.4 เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ในบางครั้งประสบการณ์ใหม่อาจไม่สมบูรณ์แบบ แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นได้เมื่อนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาช่วยทำให้ประสบการณ์ใหม่สมบูรณ์แบบและเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ฌรุทท์ สุทธิจิตต์ (2534, หน้า 13-15)

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้มีใช้เพียงแต่การ ได้เห็นวัตถุ เหตุการณ์หรือ สถานการณ์แล้วก็จำมันไว้ในสมองแต่การเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งผู้เรียนจะต้องได้กระทำกับมันหรือมี ปฏิสัมพันธ์กับมันด้วย สุวัณก์ นิยมคำ (2531, หน้า 409-410) ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ กับวัตถุจริง ๆ เรียกว่า ประสบการณ์ทางกายภาพ (physical experiences) แล้วเมื่อผู้เรียนนำ ประสบการณ์นี้ไปจัดกระทำความคิด (logical operations) จะได้โครงสร้างความรู้ ความคิดใหม่ ขึ้นเรียกว่า การเรียนรู้

จากทฤษฎีของเพียเจต์ทำให้ได้ทราบและเข้าใจพัฒนาการทางด้านความคิดและ ความเข้าใจหรือ การเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละวัย ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและการสอน จึงทำให้นักการศึกษาได้ทำการศึกษาและสรุปสาระสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ เพียเจต์ สุวัณก์ นิยมคำ (2531, หน้า 416) ไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการคิดและเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ของเด็กขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก
2. ความสามารถในการคิดและเข้าใจเรื่องต่าง ๆ สามารถกำหนดเป็นช่วงอายุได้ โดย แบ่งเป็น 4 วัยพัฒนาการดังนี้
 - 2.1 วัยพัฒนาการที่ 1 เรียกว่า ขั้นรู้จักโลกภายนอกช่วงขณะการสัมผัส (sensory-motor stage) ช่วงอายุ 0-2 ปี
 - 2.2 วัยพัฒนาการที่ 2 เรียกว่า ขั้นก่อนที่จะคิดหาเหตุผลเป็น (preoperational stage) ช่วงอายุ 2-7 ปี
 - 2.3 วัยพัฒนาการที่ 3 เรียกว่า ขั้นสามารถคิดหาเหตุผลจากประสบการณ์รูปธรรม (concrete operational stage) ช่วงอายุ 7-12 ปี
 - 2.4 วัยพัฒนาการที่ 4 เรียกว่า ขั้นคิดหาเหตุผลทางนามธรรมได้ (formal operational stage) ช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป
3. พัฒนาการทางความคิดและความเข้าใจต่อเรื่องต่าง ๆ ของเด็กทุกคนจะต้องผ่านไป ต่อเนื่องกันตามลำดับขั้น
4. ช่วงอายุตามวัยต่าง ๆ ของเด็กอาจมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพล รวมของปัจจัย 5 อย่างด้วยกันคือ
 - 4.1 วุฒิภาวะทางกาย (maturation)
 - 4.2 ประสบการณ์ทางกายภาพ (physical experiences)
 - 4.3 ประสบการณ์ทางสังคม (social experiences)
 - 4.4 ประสบการณ์ทางตรรกและคณิตศาสตร์ (logical-mathematical)

4.5 สภาวะสมดุล (equilibrium) เกี่ยวกับการปรับโครงสร้างความรู้ความคิดตลอดชีวิต

4. ทฤษฎีของธอร์นไคค์

ธอร์นไคค์ (Thorndike, 1969) ได้กล่าวถึงทฤษฎีลองผิดลองถูกที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนคนตรีได้ ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่มักจะออกมาในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยกฎเกณฑ์การเรียนรู้ 3 ประการ คือ

4.1 กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) หมายถึง สภาพความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ อวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้รวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์เดิม สภาพความพร้อมของ หู ตา ประสาท สมอง กล้ามเนื้อ ที่จะเชื่อมโยงความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ตลอดจนความสนใจ ความเข้าใจต่อสิ่งที่จะเรียน ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

4.2 กฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ บ่อยจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง กฎนี้เป็นการเน้นความมั่นคงระหว่างการเชื่อมโยง และการตอบสนองที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความสมบูรณ์ กฎแห่งการฝึกหัดประกอบด้วย กฎแห่งการใช้ (law of use) หมายถึง การฝึกฝน การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มั่นคงถาวรและไม่ลืม และกฎแห่งการไม่ใช้ (law of disuse) หมายถึง การไม่ได้ฝึกฝนหรือไม่ได้ทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้ความมั่นคงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอ่อนกำลังลง ไม่ดีเท่าที่ควร หรืออาจทำให้ความรู้นั้นเสื่อมเลือนไปได้

4.3 กฎแห่งความพอใจ (law of effect) หมายถึง กฎนี้เป็นผลทำให้เกิดความพอใจเมื่ออินทรีย์ได้รับความพอใจ จะทำให้การเรียนรู้ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองมีความเข้มแข็งมั่นคง ในทางกลับกันหากอินทรีย์ไม่ได้รับความพอใจการเรียนรู้ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองจะลดลง อารี พันธมณี (2542, หน้า 123-125) ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2540, หน้า 21-24)

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของบรูเนอร์

บรูเนอร์ เป็นนักทฤษฎีในทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้กล่าวสนับสนุนการสอนแบบค้นพบ (learning by discovery) โดยเห็นด้วยกับแนวความคิดของเพียเจต์ที่ว่า การเรียนรู้ของเด็กจะต้องพัฒนาไปตามลำดับขั้นของการพัฒนาทางปัญญา เด็กจะต้องมีความพร้อมเสียก่อนจึงจะเรียนสิ่งใหม่ได้ แต่บรูเนอร์ มีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า ความพร้อมนั้นสามารถที่จะเร่งให้เกิดก่อนวัยได้จากความเชื่อดังกล่าวจึงได้ตั้งสมมุติฐานว่าความรู้เรื่องใดก็ตามสามารถจะนำมาสอนให้เข้าใจได้ถ้าผู้สอนรู้จักคัดแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กคนใดคนหนึ่งในวัยพัฒนาการทางปัญญาใด ๆ ก็ได้ ประโมทย์ พ้อคำ (2542, หน้า 10)

การเรียนรู้กับวัยพัฒนาการทางปัญญาของบรูเนอร์นั้นแตกต่างจากเพียเจต์คือ พัฒนาการทางปัญญาของเด็กจะไม่คำนึงถึงอายุแต่คำนึงถึงกระบวนการของการเรียนรู้ ดังนั้นบรูเนอร์จึงได้แบ่งการพัฒนาการทางปัญญาออกเป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ระดับการเรียนรู้ด้วยการเล่นกับวัตถุโดยตรง (enactive level) การเรียนรู้ในระดับนี้ผู้สอนจะต้องจัดวัสดุอุปกรณ์ให้ผู้เรียนได้เล่น เพื่อได้มีประสบการณ์โดยตรงและอาศัยประสบการณ์นี้นำไปสู่การเรียนรู้

ระดับที่ 2 ระดับการเรียนรู้ด้วยการเล่นกับมโนภาพของวัตถุ (Ikonic level) จากระดับที่ 1 ผู้เรียนมีมโนภาพของวัตถุที่ต่อเมื่อวัตถุอยู่กับตัว ถ้าเอาวัตถุออกผู้เรียนจะไม่เกิดมโนภาพ แต่ภายหลังจากผู้เรียนได้เล่นกับวัตถุจนคุ้นเคยแล้ว ปัญญาจะพัฒนาสูงขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งคือระดับที่ 2 ซึ่งเมื่อนำเอาวัตถุออกไปแล้วมโนภาพของวัตถุนั้นจะยังปรากฏอยู่ในใจ

ระดับที่ 3 ระดับการเรียนรู้ด้วยการเล่นกับสัญลักษณ์ (symbolic level) เมื่อผู้เรียนสามารถจัดกระทำกับมโนภาพได้แล้ว ปัญญาจะพัฒนาการถึงระดับที่ 3 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องเห็นวัตถุหรือคิดถึงมโนภาพของวัตถุแต่สามารถที่จะกระทำกับสัญลักษณ์ได้ สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม คิดหาเหตุผลได้

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมดนตรี

ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2534, หน้า 27-28) ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทุกด้านดังนี้

1. พัฒนาเนื้อหาสาระและทักษะวิชาดนตรีในระดับกลางและระดับสูง
2. พัฒนาการฟัง ซึ่งเป็นทักษะที่นำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรี
3. พัฒนาทักษะการร้องเพลง เพื่อการร้องไม่เพี้ยน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. พัฒนาทักษะการอ่านและทฤษฎีดนตรีควบคู่ไปกับทักษะการเล่น ซึ่งเป็นทักษะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาดนตรีเป็นวิชาเอก
5. นำดนตรีไปรวมกับศิลปะแขนงอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนขยายขอบเขตของการแสดงออกให้กว้างออกไป
6. เป็นวิถีทางในการแสดงออกของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา
7. เป็นการจัดกิจกรรมพิเศษนอกเวลาเรียนให้ผู้เรียนมีโอกาใช้พลังงานที่ตนมีอยู่ในทางที่ถูกที่ควร
8. เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

แนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2537, หน้า 157-160) กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมดนตรีระดับมัธยมศึกษาสรุปใจความว่าเป็นการศึกษาที่เริ่มพัฒนาความสามารถด้านดนตรีในระดับกลาง มีความลึกซึ้งในเนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้นกว่าในระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถด้านดนตรี ในการศึกษาขั้นอุดมศึกษาต่อไป ผู้เรียนควรได้สัมผัสกับดนตรีที่มีคุณค่า เพื่อพัฒนาความซาบซึ้งในสุนทรียรสทางดนตรี

แนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ กิจกรรมดนตรีที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเป็นวิชาเอก และกิจกรรมดนตรีที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเป็นวิชาทั่วไป สำหรับกิจกรรมดนตรีในระดับแรก ผู้เรียนควรมีโอกาสศึกษาและฝึกฝนทักษะทางดนตรีตามความถนัดควบคู่กับการเรียนทฤษฎีดนตรีในแขนงต่าง ๆ สำหรับกิจกรรมดนตรีที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเป็นวิชาทั่วไป ผู้เรียนควรมีโอกาสศึกษาในลักษณะของผู้ฟังดนตรีที่ดี โดยมีโอกาสเรียนรู้สาระดนตรีพอเพียงกับระดับความสามารถของแต่ละคน นอกจากนี้กิจกรรมนอกห้องเรียนในรูปของชมรมต่าง ๆ ทางดนตรีก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2537, หน้า 160)

ปัจจุบันนักการศึกษามองเห็นความสำคัญในการเรียนวิชาดนตรี จึงได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้น คือเริ่มตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้วิชาดนตรีช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติ และบุคลิกภาพ เพื่อที่จะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนั้นดนตรีจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่สังคมต้องการ เพื่อที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ดนตรีจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป

ลักษณะการจัดกิจกรรมดนตรี

นิภา โสภาสัมฤทธิ์ (2541, หน้า 11) อ้างอิงจาก ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2537, หน้า 154) ได้เสนอแนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและต่อเนื่องกับระดับประถมศึกษา ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. กิจกรรมดนตรีมีหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบ
2. ผู้เรียนที่สนใจดนตรี ควรมีโอกาสศึกษาวิชาทักษะหรือด้านทฤษฎี ซึ่งเป็นรากฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
3. กิจกรรมพิเศษในรูปชมรมดนตรี เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะและความรู้ให้ก้าวหน้า
4. ผู้สอนควรส่งเสริมผู้ที่มีความถนัดดนตรี เพื่อสร้างนักดนตรีที่มีคุณภาพ
5. ผู้เรียนควรมีโอกาสเรียนรู้ดนตรีของสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนดนตรี

แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการสอนดนตรี พบว่าเมื่อแรกเริ่มเรียนดนตรีนั้น ผู้สอนมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นนักดนตรี ดังนั้นในการเรียนดนตรีแบบดั้งเดิมจึงใช้วิธีการสอนแบบตัวต่อตัว โดยเน้นการฝึกฝนทางทักษะและเทคนิคต่าง ๆ จากผู้สอน การสอนจึงใช้วิธีแบบสาธิตให้ดูแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม และในการสอนให้เล่นเครื่องดนตรีผู้สอนมักสอนให้ผู้เรียนอ่านโน้ตแล้วปฏิบัติเครื่องดนตรีไปพร้อม ๆ กับการอ่านโน้ต ซึ่งการสอนในลักษณะนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีให้กับผู้ที่สนใจเป็นพิเศษหรือบุคคลที่ต้องการจะเป็นนักดนตรี ซึ่งไม่ใช้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2534, หน้า 35-38) ได้สรุปการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (12 – 15 ปี) อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงเชื่อมต่อระหว่างความรู้สึกของความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ในด้านร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลงอวัยวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุทำให้เด็กว้าวุ่น เนื่องจากไม่เข้าใจกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบางครั้งอาจเกิดความรู้สึกไม่พอใจกับความเปลี่ยนแปลงของตน ในเด็กชายเสียงเริ่มเปลี่ยนไป ซึ่งรู้จักกันดีว่าเสียงแตก ในด้านสติปัญญาเด็กในวัยนี้เริ่มคิดอย่างมีเหตุผลได้แล้ว สามารถคิดเกี่ยวกับความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ในหลายแง่มุมได้มากขึ้น เริ่มมีระบบความคิด แต่จะมองโลกในกมลทรรศนะกับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เด็กเริ่มหันเข้าหาเพื่อน เพราะในหมู่เพื่อนฝูงนั้นมีความคิด ที่เป็นไปในแนวเดียวกัน เพื่อนจะเริ่มมีความสำคัญมากขึ้น เด็กหลายคนในวัยนี้เป็นผู้ตามที่ยุซาผู้นำซึ่งคือเพื่อนของตนอย่างยิ่ง ไม่ว่าผู้นำพูดอะไร สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะถูกต้องน่าเชื่อถือไปหมด

ความเปลี่ยนแปลงที่มีมากและรวดเร็วนั้น มีผลต่อด้านพัฒนาการด้านดนตรีของเด็ก คือเด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากสติปัญญาพัฒนาไปอย่างมาก มีความเข้าใจในเรื่องอารมณ์เพลง แนวคิดเรื่องการประสานเสียงมีเด่นชัด ส่วนในด้านทักษะเนื่องจากร่างกายเจริญเติบโตมากขึ้น การใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ มีมากขึ้น การเล่นดนตรีจึงดีขึ้นในด้านทัศนคติต่อดนตรี เด็กส่วนใหญ่นิยมชอบเพลงร็อก หรือเพลงป๊อป เพราะมีจังหวะเร้าใจ สนุกสนาน เข้ากับความคิดอ่านของตนเอง อย่างไรก็ตามเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการปลูกฝังให้รักและเข้าใจดนตรีมาแต่เด็ก ก็จะมียังคงยึดมั่นและศึกษาดนตรีต่อไปด้วยความรักและชอบมากขึ้น เพราะมีความคิดวิจารณ์ญาณมากขึ้น ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ศึกษามาทางดนตรีตะวันตก จะมีความเข้าใจในดนตรีตะวันตกมากขึ้น มีความรักความชอบเพิ่มพูนขึ้น การแสดงออกมามีความละเอียดอ่อนมากขึ้น ดังนั้นการเรียนการสอนดนตรีควรประกอบไปด้วย

1. กิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษาควรมีทั้งกิจกรรมในเชิงปฏิบัติ และการบรรยาย เพราะผู้เรียนอยู่ในวัยที่มีความพร้อม เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานและแนวคิดให้กว้างไกลออกไป

2. ด้านทักษะผู้เรียนควรใช้เวลาในห้องเรียนในการฝึกฝน เพื่อให้เกิดความแม่นยำ
 3. ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการปลูกฝังความคิดในเชิงสร้างสรรค์
 4. กิจกรรมนอกห้องเรียน ในรูปกิจกรรมพิเศษ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จำเป็นในระดับมัธยมศึกษา ทำให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดและทักษะดนตรีได้ลึกซึ้งมากขึ้น
- ดังนั้นในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาเลือกเสรี ที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนใน ส่วนที่เป็นเนื้อหาวิชาดนตรีเป็นไปในรูปของดนตรีศึกษา ผู้เรียนจึงเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นผู้ สอนจึงควรคำนึงถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนและจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยให้มีส่วนร่วมในการคิดและทำด้วยตนเอง การใช้ ทักษะดนตรี เช่น การฟัง การร้อง และการเล่นดนตรีจึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ที่ เหมาะสมสำหรับผู้เรียน

การวัดผลการสอนวิชาดนตรี

การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา

การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณ หรือจำนวนสิ่งของต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือ อย่างใดอย่างหนึ่งมาวัด ผลจากการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์

การประเมินผล (evaluation) หมายถึง การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริง และการกระทำ หรือตัดสินชี้ขาดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผล โดยอาศัยเกณฑ์ การพิจารณาอย่างใด อย่างหนึ่ง

ความสำคัญของการวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการทาง การศึกษาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์ กระบวนการทางการศึกษาประกอบด้วยหลักสำคัญพื้นฐาน 3 ประการ คือ วัดดูประสงค์ทาง การศึกษา ประสพการณ์เรียนรู้และกระบวนการประเมินผล ดังนี้

1. วัดดูประสงค์ทางการศึกษา เกิดจากความต้องการทางสังคมในอันที่จะพัฒนาให้ ผู้เรียนให้เจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. ประสพการณ์เรียนรู้ คือ การจัดประสพการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้ตรงตาม วัดดูประสงค์ทั้งด้าน วิธีการ เนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของสังคม
3. กระบวนการประเมินผล เป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบว่า ประสพการณ์การเรียนรู้ที่ได้ ดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใดเพื่อปรับปรุงประสพการณ์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามวัดดูประสงค์

องค์ประกอบทั้งสามมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งย่อมทำให้ ขบวนการทางการศึกษาไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการประเมินผลนั้นเป็นขบวนการสำคัญที่จะนำมาซึ่ง ข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อสรุปว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระทำไปนั้นประสบผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด เพื่อปรับปรุงและพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สุภาพ วาดเขียน, อรพินธ์ โกชนา (2524, หน้า 1-2)

ความหมายของการของการวัดผลภาคปฏิบัติ

ไพศาล หวังพานิช (2523) กล่าวถึงการวัดผลภาคปฏิบัติว่า เป็นความสามารถที่ ผู้เรียน ได้แสดงพฤติกรรมตรงออกมาจากการกระทำโดยการผสมผสานหลักการ วิธีการต่าง ๆ ที่ได้ รับการฝึกฝนให้ปรากฏออกมาเป็นทักษะของผู้เรียน ซึ่งทักษะของผู้เรียนนั้นจะสังเกตได้ขณะที่ กำลังปฏิบัติโดยตรงซึ่งประกอบด้วย

1. ทักษะในการปฏิบัติการ (manual skill) เป็นการขยับจับวัสดุเครื่องมือต่าง ๆ
2. ทักษะในการสังเกต (observation) เป็นการสังเกตสิ่งต่าง ๆ เพื่อหารายละเอียด หรือเปรียบเทียบรวมถึงการสังเกตผลจากการปฏิบัติ
3. ทักษะในการดำเนินการทดลอง (carrying out procedure) เป็นการปฏิบัติตาม วิธีการที่กำหนดไว้ในแบบเรียนหรือคู่มือ รวมถึงการเตรียมการ หรือคิดค้นวิธีการใหม่

เขียน ไชยสร (2529, หน้า 37) ได้อธิบายเกี่ยวกับการวัดผลภาคปฏิบัติว่า เป็นการวัด ความสามารถของบุคคลในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลนั้นต้องลงมือปฏิบัติจัดกระทำ (manipulate) การวัดเริ่มต้นวัดได้ตั้งแต่การเตรียม ชิ้นลงมือปฏิบัติ ชิ้นผลงาน และต้องมี วัตถุประสงค์ในการวัดแต่ละครั้ง

โกวิท ปรเวลาพฤษ และ สมศักดิ์ สนิทระเวชน์ (2523, หน้า 10) ได้อธิบายการวัดผล ภาคปฏิบัติมีสิ่งที่ต้องการวัด 2 ประการ คือ

1. ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน คือ การวัดวิธีปฏิบัติการ (procedure) และวัดผลของงาน (product)
2. การวัดพฤติกรรมของนักเรียนว่ามีพฤติกรรมอย่างไร มีความตั้งใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือ มีความสนใจ มีวินัยในตนเองหรือไม่ พฤติกรรมหรือการกระทำ ดังกล่าววัดได้ด้วยการสังเกต

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การวัดผลเป็นการวัดความสามารถของบุคคลที่แสดง ออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ซึ่งในการวัดนั้นจะวัดตั้งแต่ ขั้นตอนเตรียม ชิ้นลงมือปฏิบัติ ชิ้นผลงาน และอาจจะวัดได้ทั้งในระหว่างเรียน หรือในการสอบภาคปฏิบัติ ในการวัดผลนั้นจะเน้น ไปในทางใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ใน การวัดแต่ละครั้ง

การวัดผลการสอนวิชาดนตรี

การวัดผลและประเมินผลวิชาดนตรี ควรคำนึงถึงโครงสร้างของสาระดนตรีเป็นหลัก ร่วมไปกับหลักในการวัดผลและประเมินผล ควรมีการวัดผลและประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาดนตรี ทักษะดนตรี รวมทั้งทัศนคติของผู้เรียนต่อดนตรีที่เกี่ยวข้องกับความซาบซึ้งดนตรีด้วย หลักในการวัดผลและประเมินผลควรคำนึงถึงการสร้างแบบทดสอบ วิธีการวัดผลตลอดจนเกณฑ์การประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนดนตรีจะนำไปใช้ในการจัดทำและดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการประเมินผลดนตรีที่จะกล่าวต่อไปนี้อิงหลักการประเมินผลโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2537, หน้า 147-164) ดังนี้

1. การประเมินผลเนื้อหาวิชาดนตรี ควรประเมินทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจรวมทั้งการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ และครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ๆ ซึ่งรูปแบบของการวัดผลมีอยู่มากมายที่สามารถนำไปใช้กับการประเมินผลด้านเนื้อหา เนื่องจากข้อทดสอบเป็นเครื่องวัดผลที่ใช้กันโดยทั่วไป จึงขอกว่าข้อทดสอบแต่ละชนิดที่สำคัญ ๆ เป็นลำดับดังนี้

1.1 ข้อทดสอบแบบปรนัย (objective tests) หมายถึง ข้อสอบที่มีคำตอบแน่นอน เป็นคำตอบเดียว ซึ่งในคำตอบอาจจะมีคำตอบไว้ให้เลือก หรือผู้เรียนต้องเขียนคำตอบเองแต่คำตอบของผู้เรียนแต่ละคนที่ตอบจะได้คำตอบเดียวกัน เช่น ข้อทดสอบเติมข้อความสั้น ๆ ข้อทดสอบแบบถูกผิด ข้อทดสอบแบบเลือกตอบ ข้อทดสอบแบบจับคู่ การเลือกใช้ข้อทดสอบแบบปรนัยแต่ละประเภทขึ้นอยู่กับความเหมาะสมที่ผู้สอนจะพิจารณา ซึ่งควรคำนึงถึงลักษณะเนื้อหาที่ต้องการจะวัดรวมทั้งความเหมาะสมในการใช้และการตรวจด้วย เพราะการใช้แบบทดสอบเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการประเมินผลเท่านั้น หลังจากการทดสอบแล้วผู้สอนจะต้องตรวจรวบรวมคะแนน และประเมินค่า รวมทั้งการนำเสนอผลการประเมิน ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้เวลาทั้งสิ้น ผู้สอนจึงควรคำนึงถึงเหล่านี้ด้วย

1.2 ข้อทดสอบแบบอัตนัย (subjective tests) หมายถึง ข้อทดสอบเชิงอธิบายความ คำตอบที่ได้จากข้อทดสอบแบบนี้จะแตกต่างกันในหลักการและรายละเอียดได้ ซึ่งต่างไปจากข้อทดสอบแบบปรนัย ผู้เรียนสามารถคิดแนวคำตอบได้อย่างอิสระ อย่างไรก็ตามการตรวจและการคิดคะแนนของข้อทดสอบแบบนี้ค่อนข้างยุ่งยาก ทั้งยังไม่สามารถวัดความรู้ความเข้าใจในจุดย่อย ๆ ได้ดีเท่ากับข้อทดสอบแบบปรนัย การใช้ข้อทดสอบแบบอัตนัยจึงควรใช้ในกรณีการประเมินผลนั้นไม่สามารถใช้ข้อทดสอบแบบปรนัยวัดได้

2. การประเมินผลทักษะวิชาดนตรี เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ สามารถวัดผลได้ 2 ลักษณะตามประเภทของการปฏิบัติดนตรีคือการปฏิบัติเดี่ยวและการปฏิบัติกลุ่ม เมื่อกล่าวถึงการประเมินผลทักษะวิชาดนตรี มักมุ่งไปสู่การปฏิบัติเดี่ยวมากกว่า เนื่องจากเป็น

การประเมินผลภาคปฏิบัติกระบวนการประเมินผลจึงต้องกระทำเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้สอนควรคำนึงถึงระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินทักษะคนตรีไว้ด้วย การประเมินผลทักษะคนตรี ควรประเมินผลเกี่ยวกับทักษะการฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบทดสอบ การบรรยาย การทดสอบทางปฏิบัติ ส่วนการวัดผลทักษะวิชาคนตรีควรแบ่งการวัดออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความสามารถในการปฏิบัติทักษะและคุณภาพของการปฏิบัติ ซึ่งผู้ฟังย่อมจำรู้สึกและสัมผัสกับความแตกต่างเชิงคุณภาพของการบรรเลงคนตรีได้ ในการวัดทักษะคนตรีจึงควรวัดทักษะทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเชิงปริมาณได้แก่ทักษะที่ผู้เรียนได้หลังจากเรียนรู้ไปแล้ว ส่วนเชิงคุณภาพได้แก่ความไพเราะของเสียงที่แสดงออกมา ทั้งนี้การวัดผลทักษะวิชาคนตรีในแต่ละประเภทย่อมมีเกณฑ์การวัดผลที่ต่างกันออกไป เกณฑ์การวัดผลจึงอยู่ในดุลยพินิจของผู้สอนว่าต้องการวัดทักษะในเรื่องใดซึ่งเกณฑ์ในการวัดผลจึงควรจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนและอยู่ในขอบเขตของเนื้อหาในเรื่องที่สอนไป

3. การประเมินผลทัศนคติวิชาคนตรี เป็นการประเมินผลที่แตกต่างไปจากสองลักษณะที่กล่าวมา ทั้งนี้เนื้อหาและทักษะวิชาคนตรีเป็นสิ่งที่สามารถสอนกันได้ แต่ทัศนคติเกี่ยวข้องกับรสนิยม ความชอบ ความมีสุนทรีย และความซาบซึ้งซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ อารมณ์ ซึ่งผู้เรียนอาจแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมก็ได้ ดังนั้น การวัดทัศนคติวิชาคนตรีจึงควรวหาวิธีที่จะวัดทัศนคติของผู้เรียนอย่างแท้จริงเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตามเกณฑ์เหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนจะเห็นสมควรเป็นสำคัญ วิธีที่จะใช้ประเมินทัศนคติวิชาคนตรี ควรเป็นวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงทัศนคติที่ตนมีต่อคนตรีออกมา และควรเป็นการประเมินผลที่กระทำสม่ำเสมอเป็นลักษณะของ formation evaluation ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้อาจจะทำเป็นตารางหรือให้เขียนบรรยายเพื่อให้เห็นลักษณะของผู้เรียนว่ามีทัศนคติที่ดีต่อคนตรีอย่างไร เช่น เสนอตารางทัศนคติต่อการปฏิบัติทักษะคนตรี การปฏิบัติตนในการเรียนคนตรี ความสนใจ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินผลวิชาคนตรี

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการวัดผล เพื่อให้ได้คะแนนมาประกอบการประเมินผล การเรียนการสอน โดยนำคะแนนการวัดผลทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านทักษะด้านทัศนคติวิชาคนตรี มาประเมินผลดีค่าของคะแนนออกมาในลักษณะของการตัดสินว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีระดับผลการเรียนอยู่ในระดับใด โดยปกติมักจะเสนอในรูปของเกรด A B C D และ F ซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินว่าคะแนนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในสองลักษณะ คือ การตัดสินประเมินผลอิงเกณฑ์ และการตัดสินประเมินผลอิงกลุ่ม

1. การตัดสินใจประเมินผลอิงเกณฑ์ คือ ผู้สอนได้วางหลักเกณฑ์หรือระดับคะแนนไว้เรียบร้อยแล้ว โดยกำหนดหลักเกณฑ์ตายตัวไว้

2. การตัดสินใจประเมินผลอิงกลุ่ม คือ ผู้สอนใช้กลุ่มผู้เรียนเป็นเกณฑ์ซึ่งอาจใช้ค่าทางสถิติเข้ามาช่วยในการจัดลำดับคะแนนที่จะแบ่งเป็นเกรด A B C D และ F อาจจะมีการปรับระดับคะแนนได้เล็กน้อยหลังจากดูคะแนนทั้งหมด

นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินผลอาจใช้สองเกณฑ์คู่กันไปในบางโอกาสตามที่ผู้สอนเห็นว่าสมควร และยุติธรรมกับการประเมินผลในครั้งนั้น ๆ ข้อสำคัญคือผู้สอนควรวางเกณฑ์การประเมินผลไปก่อนที่จะมีการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรมของผู้เรียน ไม่ควรกำหนดเกณฑ์หลังจากการทดสอบแล้ว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการประเมินผลวิชาดนตรีเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งในการประเมินผลดนตรีควรมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของหัวข้อทั้งสามด้าน อย่างไรก็ตามหลักในการประเมินที่เหมือนกันคือ ควรคำนึงเกณฑ์ในการประเมินผล ความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ หรือวิธีการเก็บ ข้อมูล ซึ่งก็คือการวัดผล โดยทั้งในด้านเนื้อหาดนตรีสามารถใช้แบบทดสอบวัดได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวก และเชื่อถือได้ และความเที่ยงตรงถ้าข้อสอบนั้นผ่านกระบวนการวิเคราะห์มาแล้ว ข้อทดสอบที่ใช้กันอยู่มี 2 ประเภท คือ ข้อทดสอบแบบปรนัย และแบบอัตนัย ในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการวัดทักษะดนตรีควรเป็นการทดสอบเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและในการวัด ทัศนคติดนตรีเป็นสิ่งที่วัดได้ยากที่สุด ควรใช้วิธีการต่าง ๆ ตลอดจนระยะเวลาตลอดการเรียนการสอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการประเมินผล สำหรับการประเมินผลที่ใช้กันอยู่เสมอ คือ เกณฑ์การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ และเกณฑ์การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม ซึ่งเกณฑ์ทั้งสองลักษณะนี้สามารถใช้ประเมินค่าการวัดได้เหมือนกัน จึงขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะเลือกใช้เกณฑ์ใดจึงจะเหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้ควรประเมินผลเป็นไปโดยยุติธรรมและถูกต้องตามความจริงที่สุด เพราะผลจากการประเมินผลจะเป็นตัวชี้ความสามารถของผู้เรียน รวมไปถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนด้วย

ขลุ่ยรีคอร์เดอร์

ขลุ่ย รีคอร์เดอร์ (recorder) จัดเป็นเครื่องดนตรีในตระกูลเครื่องลมไม้ หรือความหมายหนึ่งก็คือ เครื่องเป่านั่นเอง และเมื่อแบ่งตามทำทางในการปฏิบัติ รีคอร์เดอร์จัดอยู่ในเครื่องเป่าแบบหน้าตรง (end-blown flute or Vertical flute) ซึ่งแตกต่างไปจากฟลูท รีคอร์เดอร์มีรูปแบบการผลิตเสียงเช่นเดียวกับบนกหวีด คือบริเวณปากเป่านั้นจะทำเป็นช่องเป่าลม (wind way) ซึ่งเดิมเกิดจากการนำเอาฉากหรือจุก (fipple) มาอุดท่อพร้อมทำช่องลม และต่อมาได้พัฒนาเป็นปากเป่าคล้ายกับ

นกหวีด ซึ่งปากเป่านี้นี้ช่วยให้ผู้เป่าสามารถ ที่จะเป่าให้ลมที่พุ่งเข้าไปกระทบกับปากนกแก้ว (labium) ได้ดี ลมที่เป่าเข้าไปในช่องลมนี้จะกระทบกับส่วนแหลมของปากนกแก้ว ทำให้อากาศเกิดการสั่นสะเทือนเกิดเป็นคลื่นเสียงที่เรียงตัวภายในท่อ เกิดเป็นระดับเสียงต่าง ๆ ท่อรีคอร์เดอร์มี รูปทรงกรวย (conical bore) คือส่วนปลายของดากลงมาส่วนปลายท่อจะค่อย ๆ สอบลงและแคบ สุดบริเวณปลายของรีคอร์เดอร์

นอกจากนี้รีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่มีสีสันของเสียงสวยงามและมีเสน่ห์มาก เครื่องหนึ่งถึงแม้ว่ารีคอร์เดอร์จะมีเสียงทุกเสียงในบันไดเสียง โครมาติกก็ตาม แต่รีคอร์เดอร์ไม่เหมาะที่จะใช้บรรเลงกับดนตรีสมัยใหม่ที่มีบันไดเสียง โครมาติกมากมาย อย่างไรก็ตามรีคอร์เดอร์ก็สามารถบรรเลงวรรณคดีดนตรีที่เขียนไว้สำหรับรีคอร์เดอร์เองอย่างไพเราะเพราะพริ้งทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดีดนตรีที่มีบรรไดเสียงธรรมดาที่สามารถบรรเลงได้ทันที ทั้งนี้รีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่มีโครงสร้างไม่สลับซับซ้อน เมื่อใช้จำนวนลมมากขึ้นเพื่อเปลี่ยนระดับเสียงสูงในเสียงสูงจะสูงได้ไม่มากนัก ส่วนเสียงต่ำจะมีความนุ่ม กังวานและไพเราะมาก ระบบการใช้นี้จะมียาระยะเอียงบอกไว้ชัดเจนเมื่อซื้อรีคอร์เดอร์ เป็นเอกสารประกอบการเป่า ที่สำคัญรีคอร์เดอร์เป็นเครื่องดนตรีที่มีราคาถูก สามารถสร้างเพลงได้อย่างงดงาม เหมาะที่จะพกพาและเหมาะที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติรีคอร์เดอร์

รีคอร์เดอร์มีประวัติอันยาวนาน นักประวัติศาสตร์เครื่องดนตรีได้กล่าวว่ามีมาตั้งแต่ สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 12 ซึ่งเครื่องเป่าลมไม้ในตระกูลขลุ่ยที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น ได้แก่ ฟลาโกเล็ต (flageolet) ซึ่งมีรูนิ้วกำ 2 รู และรูนิ้ว 4 รู แต่เมื่อรีคอร์เดอร์ได้พัฒนาขึ้นในตอนปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 14 จากหลักฐานบันทึกที่เก่าแก่ที่สุดของ Henry Earl of Derby ซึ่งต่อมาได้สถาปนาเป็นพระเจ้าเฮนรี ที่ 4 ได้เรียกเครื่องดนตรีนี้ว่า fisula nomine Recorder (a pipe called a memento) ซึ่งหมายถึง “เครื่องดนตรีที่เป็นท่อเรียกว่าเครื่องดนตรีแห่งความระลึกถึง ความทรงจำ” และได้ระบุการจ่ายเงินเพื่อซื้อเครื่องดนตรีที่เรียกว่า I fistula momine recordo และด้วยเสียงที่มีความไพเราะนุ่มนวลดังที่ถูกเรียกในภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลีว่าขลุ่ยที่มีเสียงไพเราะอ่อนหวานซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบกับเครื่องเป่าลมไม้ด้วยกันในระยเวลานั้น ขลุ่ยนี้จึงถูกเรียกว่ารีคอร์เดอร์ และก็ได้ได้รับความนิยมเข้ามาแทนที่ฟลาโกเล็ต รีคอร์เดอร์จึงเป็นที่นิยมอย่างมากในอังกฤษ และกล่าวได้ว่าประเทศที่ให้กำเนิดรีคอร์เดอร์ก็คือประเทศอังกฤษ

รีคอร์เดอร์ได้ผ่านการพัฒนาเป็นเวลานาน นับแต่สมัยกลาง คือ ราว ค.ศ. 450 ถึง ค.ศ. 1450 เป็นที่นิยมมากในยุคเรเนซองส์ (renaissance) จนกระทั่งเจริญรุ่งเรืองสุดขีดในสมัยบาโรก (baroque) พิชัย ปรัชญาอนุสรณ์ (2529, หน้า 54) ดังปรากฏงานประพันธ์ที่ประพันธ์ไว้

สำหรับรีคอร์เดอร์ โดยคีตกวีคนสำคัญ ๆ เช่น เพอเซล (henry percell) บัค (bach) แฮนเดล (handel) และเริ่มหมดความนิยม เมื่อฟลูทแบบเป่าด้านขวางหรือที่เรียกว่า เยอรมันฟลูท (german flute) ต่อมาความนิยมเริ่มกลับคืนมาอีกครั้งเมื่อรีคอร์เดอร์ถูกพัฒนาขึ้น ในสมัยคลาสสิก (classic) เนื่องจากเสียงที่เบาของรีคอร์เดอร์เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องดนตรีประเภทลมไม้อื่น ๆ เช่น ฟลูท ทำให้ไม่เคยถูกนำไปใช้ในวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ต่อมาจึงทำให้รีคอร์เดอร์ค่อย ๆ ลดบทบาทลงไป จึงนำฟลูท มาใช้ในวงซิมโฟนีแทนรีคอร์เดอร์ และได้รับความนิยมแทนที่รีคอร์เดอร์ จะมีผู้เล่นรีคอร์เดอร์เฉพาะผู้นิยมเล่นดนตรีโบราณเท่านั้น

ชื่อของรีคอร์เดอร์ยังมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตามแต่ละชาติแต่ละภาษาด้วย เช่น

ตารางที่ 8 แสดงรายชื่อของกลุ่มรีคอร์เดอร์ในแต่ละชาติแต่ละภาษา

ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมัน	ประเทศฝรั่งเศส	ประเทศอิตาลี
Recorder	Blockflute	flut dolce	flute a bec
Consort			flute douce
Fipple flute			

นอกจากชื่อที่เรียกขานกลุ่มรีคอร์เดอร์ที่แตกต่างกันแล้วคำว่า รีคอร์เดอร์ ยังมีความหมายหลายประการดังเช่นกล่าวไว้ว่า รีคอร์เดอร์มีที่มาจากคำที่ขลุ่ยชนิดนี้มีเสียงหรือร้องได้คล้ายนก (to sing like a bird) ปรากฏหลักฐานในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งมาจากภาษาเชิงกวี ที่มักจะเปรียบเทียบเสียงร้องของนกกับสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในการขับร้องกลุ่ม เมตริกัล ดังเช่นกวีที่กล่าวไว้ว่า “then tune to us, sweet bird, thy shrill recorder” หรือในบางครั้งคำว่ารีคอร์เดอร์อาจจะหมายถึงเสียงของนกหวีดที่เลียนเสียงร้องของนกหรือนกหวีดที่สร้างขึ้นเพื่อทำเสียงร้องของนก หรือแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากนักประวัติศาสตร์ดนตรีว่า รีคอร์เดอร์มีที่มาจากคำที่มีความหมายว่า บันทึกไว้เพื่อที่จะสามารถจำได้ต่อมาในภายหลัง “to write down something in orderb that it can be remember later” และมีหลักฐานในการศึกษาทางภาษาศาสตร์

จากการศึกษารากศัพท์ที่มาของคำว่ารีคอร์เดอร์ คำนี้ในภาษาละตินคือ recordari ซึ่งมีความหมายว่า การคิดถึง ความทรงจำ การจำได้ และในภาษาอิตาลี คำว่า recordo มีความหมายคล้ายกันว่า ความทรงจำ การเก็บรักษา บันทึกความจำ เครื่องหมายของมิตรภาพ และอาจจะเป็น ข้อสรุปที่มาและความหมายของคำนี้

รีคอร์เดอร์แต่เดิมเป็นท่อนเดียว จนในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 จึงได้มีขางไม้คือ ชอง อ็อดเทเทอร์รี (chong hotteterre) ช่างในกรุงปารีส ได้สร้างเป็น 3 ท่อน เช่นปัจจุบัน ขนาดของ รีคอร์เดอร์และระดับเสียงก็เช่นกัน รีคอร์เดอร์ได้ถูกสร้างให้มีขนาดที่แตกต่างมากมายตามระดับเสียง จนในปัจจุบันมีเครื่องดนตรีในตระกูลรีคอร์เดอร์ถึง 6 แบบ รวมถึงลักษณะบริเวณช่องปากของรีคอร์เดอร์ที่พัฒนามาจากแบบปากแบนมาเป็นแบบปากนกหวีดในปัจจุบัน

ปัจจุบันเรานิยมใช้รีคอร์เดอร์อยู่ 5 แบบ คือ โซปราโนโน (sopranino) โซปราโน (soprano) อัลโต (alto) เทนเนอร์ (tenor) และ เบส (bass) แต่ละขนาดมีความแตกต่างกันคือ รูปร่างจะเรียงจากเล็กไปหาใหญ่และเรียงจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำตามลำดับ พิชัย ปรัชญานุสรณ์ (2529, หน้า 54)

บุคคลสำคัญยิ่งต่อการกลับมาของรีคอร์เดอร์คือ arnold dolmetsch ช่างผลิตเครื่องดนตรีที่ได้ฟื้นฟูรีคอร์เดอร์ขึ้นมาใหม่ในปี ค.ศ. 1919 และจากนั้นมารีคอร์เดอร์ก็ได้รับความนิยมหันกลับมาเล่นกันใหม่ และกลายเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญยิ่งในระบบการศึกษา เนื่องจากราคาและคุณภาพของเสียงรีคอร์เดอร์ที่สามารถบรรเลงแสดงออกถึงความงามทางด้านดนตรีได้อย่างวิเศษยิ่งเครื่องหนึ่ง

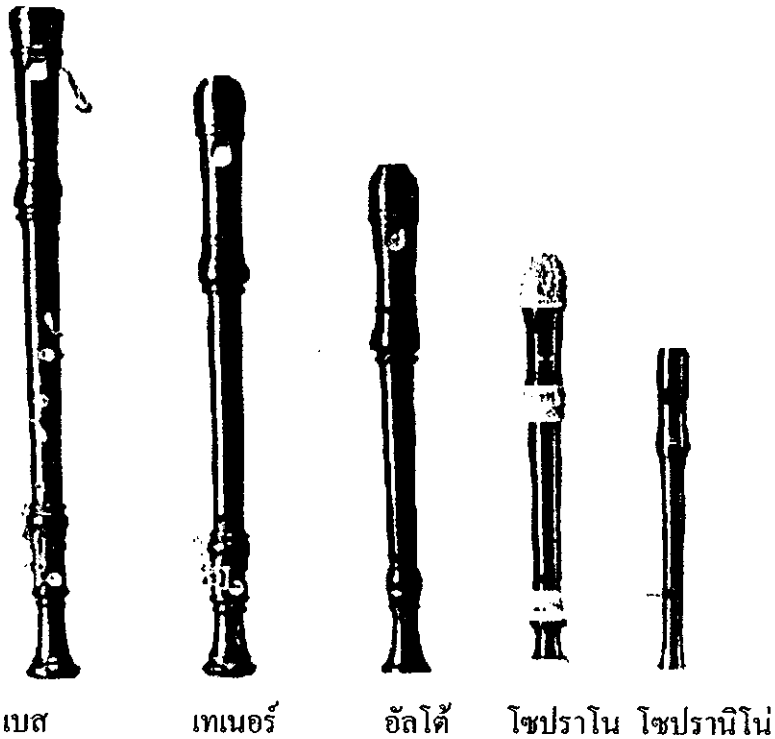
ประเภทและชนิดของรีคอร์เดอร์

เครื่องดนตรีในตระกูลรีคอร์เดอร์ แบ่งออกได้เป็น 6 ชนิดตามระดับเสียงคือ

1. รีคอร์เดอร์ระดับเสียง โซปราโนโน (sopranino) มีขนาดเล็กที่สุด และมีระดับเสียงสูงสุดตามปกติจะมีขนาดยาวเพียง 9 นิ้ว นิยมค่อนข้างน้อย มีช่วงเสียงอยู่ที่ f2-G4
2. รีคอร์เดอร์ระดับเสียง โซปราโน (soprano) หรือระดับเสียง descant (ประเทศอังกฤษใช้คำนี้) เป็นรีคอร์เดอร์ที่ใช้และพบได้มาก นิยมบรรเลงแนวทำนอง ตามปกติจะมีขนาดยาวประมาณ 12.5 นิ้ว มีช่วงเสียงอยู่ที่ C2-D4
3. รีคอร์เดอร์ ระดับเสียง อัลโต (alto) หรือระดับเสียง เทรีบ-เบิล (treble) (ประเทศอังกฤษใช้คำนี้) เป็นรีคอร์เดอร์ที่มีระดับเสียงต่ำกว่าระดับเสียงโซปราโน 5 ระดับเสียง นิยมใช้บรรเลงคู่กับรีคอร์เดอร์ระดับเสียงโซปราโน ที่เรียกว่าการบรรเลงแบบ ดูเอ็ท (duet) ตามปกติจะมีขนาดความยาวประมาณ 18.5 นิ้ว หรือยาวเป็นสองเท่าของรีคอร์เดอร์ระดับเสียงโซปราโน นักประพันธ์หลายท่านในยุคบาโร้ก เช่น บ๊าก, แชนเคิล, หรือเพอร์เซล ได้ประพันธ์บทเพลงโซนาต้า (sonata) ไว้สำหรับอัลโตรีคอร์เดอร์ มีช่วงเสียงอยู่ที่ f1-G3
4. รีคอร์เดอร์ ระดับเสียง เทนเนอร์ (tenor) เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงต่ำกว่าระดับเสียงอัลโต นิยมใช้ผสมวงรีคอร์เดอร์ ตามปกติมีขนาดความยาวประมาณ 25 นิ้ว หรือยาวเป็น 2 เท่าของรีคอร์เดอร์ระดับเสียงโซปราโน มีช่วงเสียงอยู่ที่ C1-D3

5. ริกอร์เคอร์ระดับเสียงเบส (bass) เป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงต่ำ มีขนาดใหญ่ อ้วนนิยมนำใช้บรรเลงผสมวงริกอร์เคอร์ ตามปกติจะมีขนาดยาวประมาณ 36 นิ้ว ซึ่งยาวเป็น 2 เท่าของริกอร์เคอร์ระดับเสียงอัลโต มีช่วงเสียงอยู่ที่ F-G2 ริกอร์เคอร์ที่ใช้เป่าในวันนี้เป็นริกอร์เคอร์แบบใหม่ ซึ่งมีที่เป่าหรือปากเป่าแบบริกอร์เคอร์ปกติ ซึ่งได้ถูกพัฒนาให้ง่ายต่อการเก็บรักษา ตามปกติจะเป็นปากเป่าต่อกับท่อมาเสียบต่อจากตัวริกอร์เคอร์หรือที่เรียกว่า ครูด (crood)

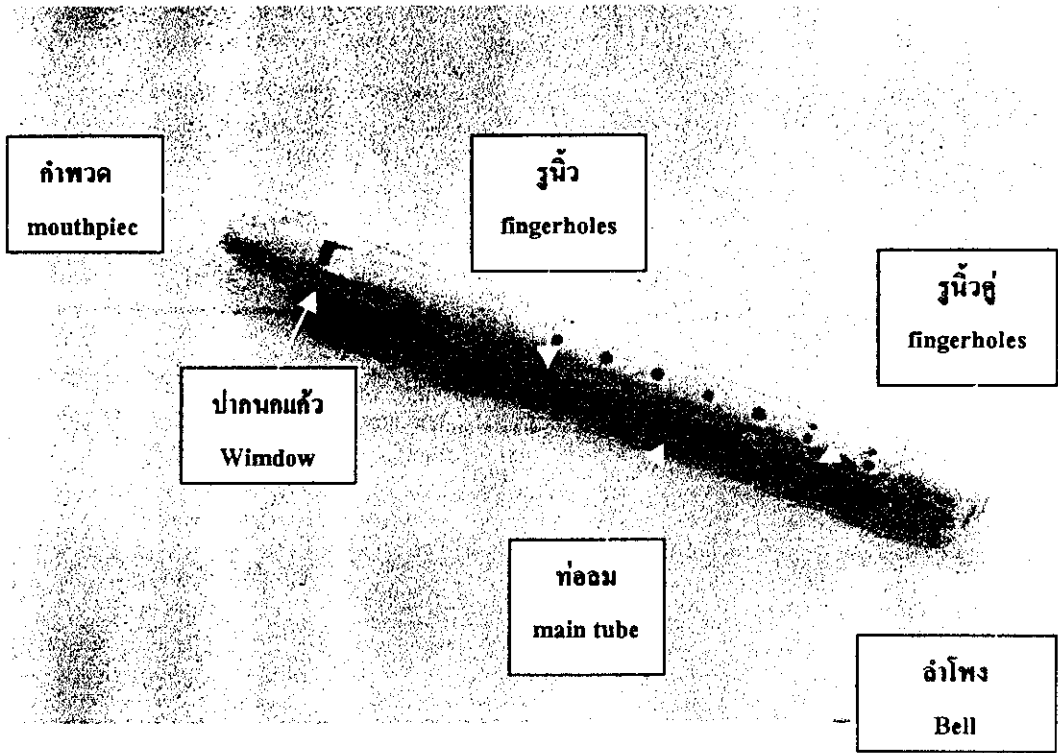
6. ริกอร์เคอร์ระดับเสียง เกรท เบส (great bass) เป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงต่ำที่สุดไม่นิยมนำใช้ พบได้ค่อนข้างน้อยมาก ตามปกติจะมีขนาดความยาวประมาณ 49 นิ้ว

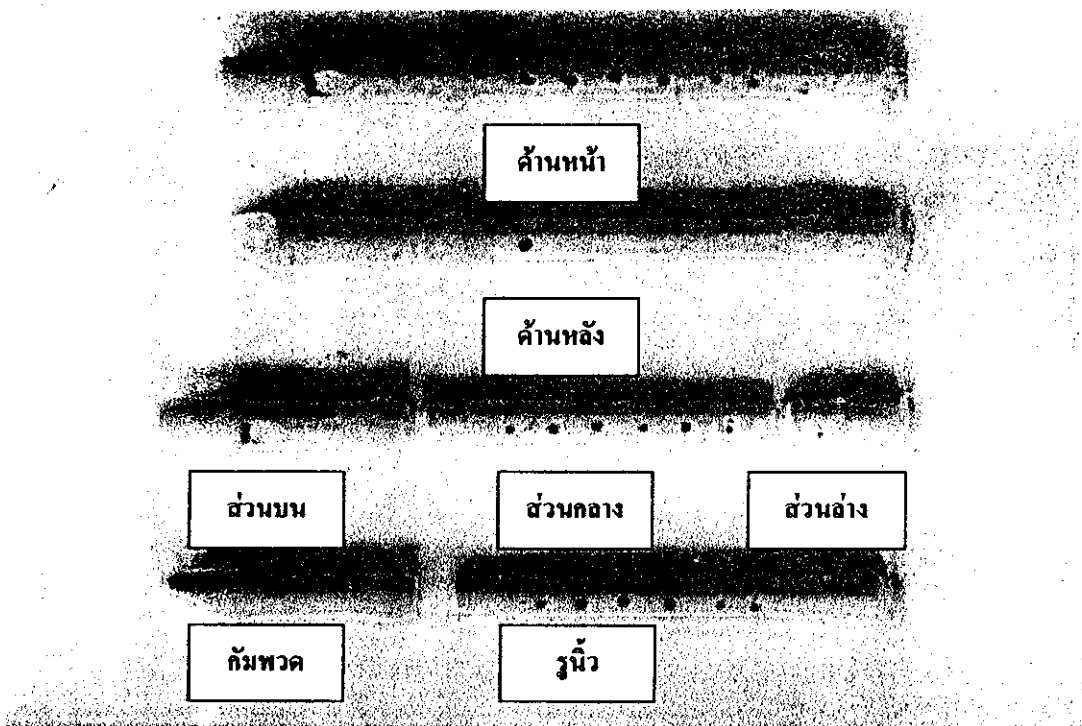
ภาพที่ 2 กลุ่มริกอร์เคอร์ ที่นิยมในปัจจุบัน

ส่วนประกอบของริกอร์เคอร์

ริกอร์เคอร์เป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเป็นท่อตั้งตรง มีปากเป่าและรูปิดเปิดบังคับทิศทางลม เพื่อให้เกิดเสียงซึ่งแบ่งสัดส่วนออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนบน ส่วนกลางและส่วนล่าง โดยส่วนบนเป็นส่วนที่ใช้ปากเป่าให้เกิดเสียง ในส่วนกลางและส่วนล่างเป็นส่วนที่ทำให้เสียงที่ออกมาเป็นระดับเสียงสูงและเสียงต่ำแตกต่างกัน โดยใช้มือซ้ายจับอยู่ที่ส่วนบนและมือขวาจับอยู่ที่ส่วนล่าง โดยใช้นิ้วปิดเปิดรูเป็นตัวบังคับทิศทางลม เพื่อให้มีระดับเสียงสูงต่ำตามที่ต้องการ

ภาพที่ 3 ภาพขลุ่ยรีคอร์เดอร์

ภาพที่ 4 ส่วนประกอบของขลุ่ยรีคอร์เดอร์

วิธีการเก็บรักษาขลุ่ยรีคอร์เดอร์

รีคอร์เดอร์ มีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิดคือชนิดที่ทำด้วยไม้กับชนิดที่ทำด้วยพลาสติก รีคอร์เดอร์ชนิดที่ทำด้วยไม้เป็นรีคอร์เดอร์ที่มีราคาแพง หายาก ดูแลรักษาลำบาก ดังนั้นในปัจจุบันจึงนิยมใช้รีคอร์เดอร์ที่ทำด้วยพลาสติก เพราะหาได้ง่ายและมีราคาถูก แต่ไม่ว่าจะเป็น ไม้หรือพลาสติก รีคอร์เดอร์ทั้ง 2 ชนิดนี้ก็ต้องการการดูแลรักษาและระมัดระวังที่ดี เพราะจะทำให้รีคอร์เดอร์สามารถใช้ได้ทนทานและอยู่ในสภาพที่ดี ในการเก็บรักษารีคอร์เดอร์ทั้ง 2 ชนิดนี้มีข้อจำกัดในการใช้และเก็บรักษาดังนี้

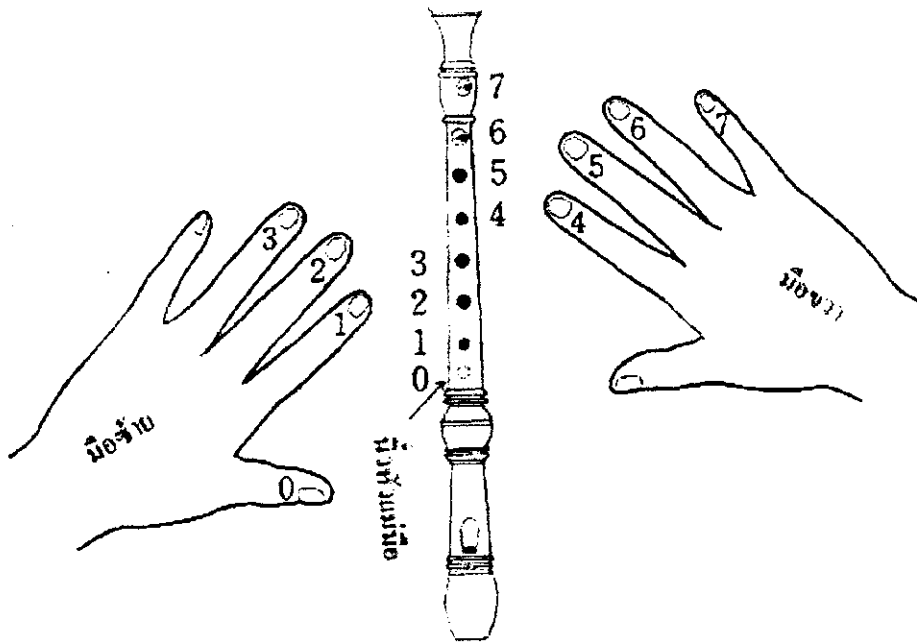
ตารางที่ 9 วิธีการเก็บรักษาขลุ่ยรีคอร์เดอร์

รีคอร์เดอร์ ที่ทำด้วยไม้	รีคอร์เดอร์ ที่ทำด้วยพลาสติก
1. ใช้เล่นในห้องที่มีอุณหภูมิที่ควบคุมได้ ก่อนเล่นทุกครั้งต้องนำมาทำให้อุ่นโดยการใส่ไว้ได้รักรั้ว	1. ใช้เล่นในห้องที่มีอุณหภูมิที่ควบคุมได้ ก่อนเล่นทุกครั้งต้องนำมาทำให้อุ่นโดยการใส่ไว้ได้รักรั้ว
2. หลังจากใช้เสร็จแล้วทุกครั้งต้องทำให้ทุกส่วนแห้งสนิทโดยการ ใช้ผ้าเช็ดให้แห้ง	2. หลังจากใช้เสร็จแล้วทุกครั้งต้องทำให้ทุกส่วนแห้งสนิท โดยการ ใช้ผ้าเช็ดให้แห้ง
3. รีคอร์เดอร์ใหม่ 2 สัปดาห์แรกจะเล่นครั้งละ 20 นาที หลังจากนั้นจึงเพิ่มเป็น 30 นาที	3. ใช้ผ้าทำความสะอาดภายนอกไม่ให้เป็นรอย
4. ไม่นำรีคอร์เดอร์ไปเก็บในที่ ๆ มีอุณหภูมิเปลี่ยนแปลง	4. ต้องทำความสะอาดทุกครั้งโดยใช้ด้วยสบู่อ่อนหรือแชมพูสระผมแล้วล้างด้วยน้ำอุ่น และเช็ดให้แห้ง
5. ทาครีมที่ไม้ก๊อกใช้สำหรับสวมปิดข้อต่อของรีคอร์เดอร์ เพื่อไม่ให้ไม้ก๊อกแห้ง	
6. ส่วนต่าง ๆ ของข้อต่อต้องทาน้ำมันรักษาเนื้อไม้ เช่น ทาน้ำมันมะกอกบาง ๆ ทุก 6 เดือน	

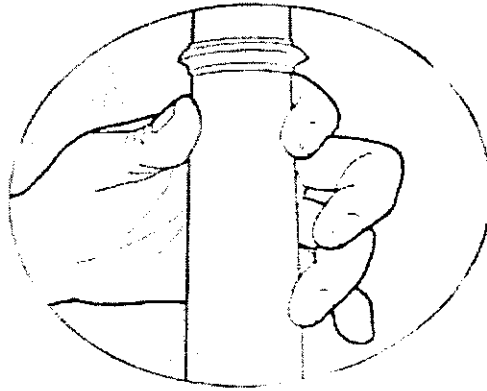
การสอนการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์

การใช้มือซ้ายมือขวาในการจับรีคอร์เดอร์

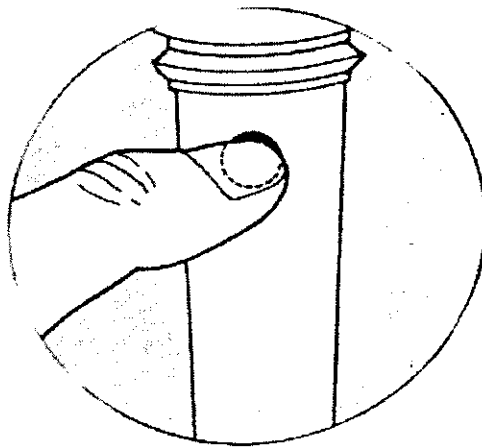
ในการจับรีคอร์เดอร์ตัน โดยหลักทั่วไปจะใช้มือซ้ายจับทางส่วนบน สำหรับมือขวาจะจับอยู่ส่วนล่างของลำตัวรีคอร์เดอร์ซึ่งวางตั้งตรงอยู่ด้านหน้า โดยให้ส่วนบนบริเวณปากเป่าของรีคอร์เดอร์วางอยู่บนริมฝีปากของผู้เป่า ในการวางมือนั้นต้องไม่เกร็งมือ ผู้เป่าไม่ควรยกข้อศอกแต่ควรปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ โดยใช้นิ้วหัวแม่มือค้ำยันปิครูที่อยู่ข้างใต้ลำตัวรีคอร์เดอร์ ส่วนกลาง และใช้นิ้วชี้ปิครูที่ 1 นิ้วกลางปิครูที่ 2 และนิ้วนางปิครูที่ 3 ส่วนมือขวาจะใช้นิ้วหัวแม่มือวางไว้ด้านหลังค่อนท้ายของรีคอร์เดอร์ซึ่งตรงการบนนิ้วที่ 4-5 นิ้วจะทำหน้าที่ประคองรีคอร์เดอร์ไว้ ป้องกันรีคอร์เดอร์ตก จากนั้นใช้นิ้วชี้ปิครูที่ 4 นิ้วกลางปิครูที่ 5 นิ้วนางปิครูที่ 6, 7 และนิ้วก้อยปิครูที่ 8, 9 ในการปิดเปิดรูทั้งมือซ้ายและมือขวาจะใช้บริเวณปลายนิ้วในส่วนข้อที่ 1 ของนิ้ว เพราะในบริเวณนี้จะมีเนื้อนุ่มออกมาซึ่งจะทำให้การปิดรูจะทำให้สนิทกว่าบริเวณส่วนอื่น ๆ ของนิ้วส่วนนิ้วหัวแม่มือค้ำยันจะใช้ส่วนปลายค้ำยันบนของนิ้วปิดเปิดรู สุเทพ บรรลือสินธุ์ (2537, หน้า 87-89) บันเทิง ชลช่วยชีพ, กาญจนา คชแสง, วัชร ขาวสะอาด (2524, หน้า 140-142)

ภาพที่ 5 ตำแหน่งการวางนิ้วของขลุ่ยรีคอร์เดอร์

ภาพที่ 6 การวางนิ้วด้านข้าง

ภาพที่ 7 การวางนิ้วด้านหลัง

เทคนิคการเป่ารีคอร์ดอร์เบื้องต้น

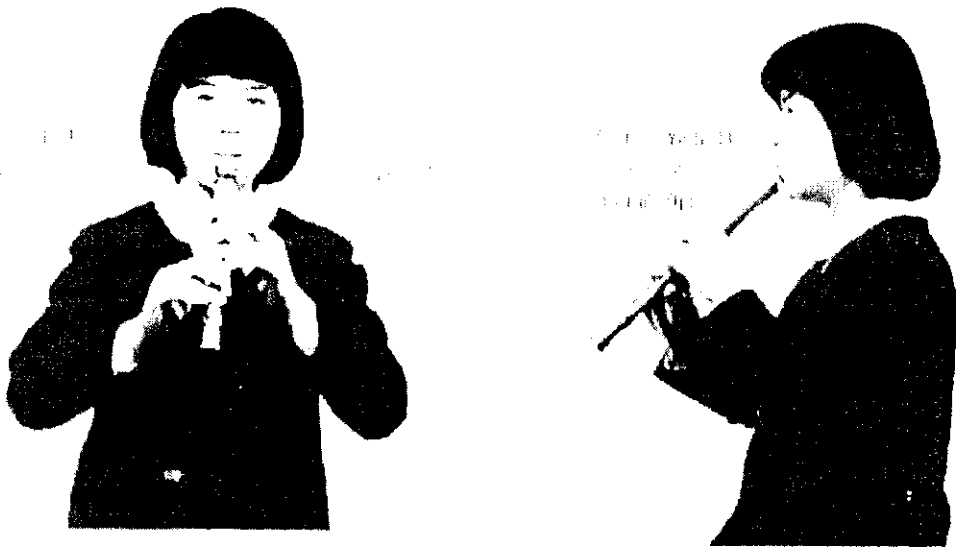
1. จับขลุ่ยรีคอร์ดอร์ด้วยมือซ้าย โดยให้มือซ้ายอยู่ด้านบน มือขวาอยู่ด้านล่าง
2. วางขลุ่ยรีคอร์ดอร์บนริมฝีปากและฟันหน้า
3. ใช้นิ้วหัวแม่มือซ้ายปิดรูทำมุม 45° ขึ้นนี้สำคัญที่สุดเพราะถ้าใช้นิ้วหัวแม่มือปิดจะทำให้มือปิดตำแหน่งไปด้วย

ให้มือปิดตำแหน่งไปด้วย

4. มือที่ใช้นิ้วปิดเปิดรู รูที่ 1 นับจากด้านบนลงมาจะใช้นิ้วชี้มือซ้าย จากนั้นนิ้วต่าง ๆ ก็จะเรียงลงมาตามลำดับ
5. ใช้นิ้วปิดเปิดรูเบา ๆ ไม่ต้องกดแรง
6. นิ้วหัวแม่มือมือขวาวางอยู่ได้รูที่ 4-5
7. นิ้วที่ไม่ใช้ ให้เลื่อนเบา ๆ โดยไม่โดนรูปิดเปิดขลุ่ย
8. กดมุมปากไปข้างหน้าเบา ๆ ขณะที่เป่า
9. เป่าลมเข้าไปในขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบา ๆ ขณะที่เป่าต้องคิดที่จะทำให้เสียงที่ออกมาเสียง “พู”
10. ใช้ลิ้นตัดลมเบา ๆ
11. ริมฝีปากและมือต้องมีการพักตลอดเวลา
12. โน้ตทุกตัวเวลาเป่าใช้ลิ้นตัดลมทุกตัว

ภาพที่ 8 การปฏิบัติทำนองในการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์

ภาพที่ 9 การวางปากขลุ่ยริคอร์ดอร์ ด้านหน้าและด้านข้าง

ชุดการสอน

ประวัติของชุดการสอน

ประวัติความเป็นมาของชุดการสอนในต่างประเทศ

การสร้างชุดการสอน เกิดขึ้นที่โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1930 โดยเดวิด แสตตันส์ฟิลด์ (David Stans Field) แห่งสถาบัน Ontario institute for students in education ได้คิดกล่องอเนกประสงค์ขึ้นใช้ สำหรับนักเรียน โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การสอนโดนเดวิด (David) ได้ใช้ประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องการสอนสำเร็จรูป (programmed learning) โดยผลิตกลุ่มที่เรียกว่า thirties ต่อมาพัฒนาเป็น perception bag, audiovisual juke box and eco bcx กล่องการสอนนี้เรียกรวมกันว่า A multi-media Kit 1930 ได้รับความนิยมและเป็นที่ชื่นชมของเด็กมาก เรียกว่ากล่องวิเศษและพัฒนาเป็นชุดการสอนในที่สุด (หทัย ดันหยง, 2525: 456)

ประวัติความเป็นมาของชุดการสอนในประเทศไทย

การสร้างชุดการสอนเริ่มต้นเมื่อปีการศึกษา 2526 ที่แผนกโสตทัศนศึกษา ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523, หน้า 118) ได้ทำการวิจัยกับนิสิตปริญญาโท โดยเปรียบเทียบการสอนแบบบรรยาย กับการสอนโดยใช้ชุดการสอน และยึดหลักปรัชญาที่ว่า ระดับอุดมศึกษาผู้สอนควรให้ผู้เรียน เรียนเพียง 1 ส่วน อีก 2 ส่วน ไปเสาะแสวงหาจากประสบการณ์ที่ผู้สอนเตรียมไว้ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อทดลองต่อไป ถึง 4 สัปดาห์

พบว่า ความคิดทบทวนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม หลังจากนั้น ได้เปิดสัมมนา เชิงปฏิบัติการ ตามสถาบันศึกษาด่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน ได้มีการนำเอาระบบการผลิตชุดการสอนไปใช้อย่างแพร่หลาย

ความหมายของชุดการสอน

บัญญัติ นิยมแก้ว (2540, หน้า 13-15) ได้สรุปความหมายของชุดการสอนไว้ว่า เป็นระบบ การผลิตและนำสื่อการเรียนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าส่งเสริม ซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อเร้าความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งเพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของ เนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้มีกิจกรรมการเรียนสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เพราะ ชุดการสอนจะเป็นสื่อการเรียนที่น่าเรียนรู้ น่าสนใจสำหรับนักเรียน

บุญเกื้อ ควรรหาเวช (2530, หน้า 66-67) กล่าวถึงความหมายและประวัติความเป็นมา ของ ชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนหรือชุดการเรียนมาจากคำว่า instructional package หรือ learning package เดิมใช้คำว่าชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวความคิด ในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน ได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น จึงมีผู้นิยามเรียกชุดการสอนว่า ชุดการเรียน ตามลักษณะและความหมายของชุดการสอนนั้น จัดเป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่ง ที่เป็น ชุดของสื่อประสม (multi media) คือ การใช้สื่อการสอน ตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปร่วมกันเพื่อให้ ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ต้องการ โดยจัดไว้เป็นชุด ๆ บรรจุอยู่ในซอง ก่อถ่องกระเป๋

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอน คือ การนำระบบสื่อประสมประสานที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วย มาช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภายใน ชุดการสอนจะประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุดการสอน สื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น รูปภาพ คำรา เอกสาร แผนภูมิ บัตรคำ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

สุนันท์ สุขเจริญ (2529, หน้า 52) ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอน เป็น ชุดของอุปกรณ์วัสดุต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเพื่อใช้สอน อาจจะประกอบด้วยอุปกรณ์จำนวน 1 ชิ้น หรือมากกว่า 1 ชิ้น ขึ้นไป เมื่อมารวมกันแล้วจะได้เป็น เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเพียงเรื่องเดียวและ อุปกรณ์แต่ละชุดจะสำเร็จด้วยตัวของมันเอง

จากการศึกษาความหมายของชุดการสอนสามารถสรุปได้ว่า ชุดการสอน คือ ระบบ การผลิตการนำสื่อการสอนที่มีลักษณะเป็นชุดของสื่อประสมซึ่งมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกันและ สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ของแต่ละหน่วย เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดและหลักการของชุดการสอน

ชัยขงศ์ พรหมวงศ์ (2525, หน้า 119-120) กล่าวถึงแนวคิดและหลักการในการนำชุดการสอนมาใช้ในระบบการศึกษา ดังนี้

1. การประยุกต์ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนการสอนควรคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนที่เหมาะสมที่สุด คือ การจัด การสอนรายบุคคล หรือการศึกษาตามเอกัตภาพ และการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีอิสระในการเรียนตามระดับสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม
2. ความพยายามที่จะเปลี่ยนแนวการสอนไปจากเดิม การจัดการเรียนการสอนแต่เดิมยึดครูเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนเอง โดยใช้แหล่งความรู้จากสื่อหรือวิธีการต่าง ๆ การนำสื่อการสอนมาใช้ต้องจัดให้ตรงตามเนื้อหา และประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ โดยนิยมจัดอยู่ในรูปของชุดการสอน
3. การใช้สื่อการสอนได้เปลี่ยนแปลง และขยายตัวออกไป เดิมการผลิต และการใช้สื่อที่รวมไปถึงการใช้วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือต่าง ๆ กระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นลักษณะต่างคนต่างผลิตต่างคนต่างใช้ เป็นสื่อเดี่ยว ๆ ไม่มีการจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่างมาผสมผสานกันให้เหมาะสม แนวโน้มใหม่ จึงเป็นสื่อการสอนที่ประสม ให้เป็นชุดการสอน เปลี่ยนจากการใช้สื่อเพื่อช่วยครูสอน เป็นการ ใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียน
4. ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเดิมมีลักษณะเป็นทางเดียว คือ ผู้สอนเป็นผู้นำและผู้เรียนเป็นผู้ตาม การตัดสินใจของผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะตามผู้สอน เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนไม่พึงพอใจ ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนแทบไม่มีเลย ผู้เรียน ไม่มีโอกาสฝึกฝนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม มีเพียงชอล์ก กระดานดำและห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ แนวโน้มปัจจุบันและอนาคตของกระบวนการเรียนรู้จึงต้องนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วมกัน นำมาสู่การจัดระบบการผลิตสื่อออกมาในรูปของชุดการสอน
5. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนมาใช้ โดยจัดระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปที่ละขั้นตอนตามความสามารถ และความสนใจ มีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยการจัดการสอนแบบโปรแกรม และใช้ชุดการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดของการนำชุดการสอนมาใช้ในวงการศึกษา นั้นเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนจากการยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางเป็นการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

ประเภทของชุดการสอน

ชลิตา ลิ้มปิยากร (2536, หน้า 210-219) ได้แบ่งชุดการสอนออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย หรือชุดการสอนสำหรับครูเป็นชุดการสอนสำหรับผู้สอนใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้สอนลดการพูดให้น้อยลง และใช้สื่อการสอนที่มีพร้อมอยู่ในชุดการสอนในการเสนอเนื้อหามากขึ้น
2. ชุดการสอนแบบกลุ่มย่อย เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 5 – 7 คน โดยการใช้สื่อการสอนที่บรรจุไว้ในชุดการสอนแต่ละชุด มุ่งฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนและให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นชุดการสอนที่ใช้การสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น
3. ชุดการสอนแบบรายบุคคล เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนด้วยตนเองตามคำฟัง อาจจะใช้ได้ทั้งในการสอนซ่อมและสอนเสริม ส่วนประกอบต่างๆ จะเหมือนชุดการสอนแบบกลุ่มย่อย เพียงแต่ปรับขนาดให้เล็กลง เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้เพียงคนเดียวและเนื้อหาไม่ควรมากหรือยาวเกินไป ควรมีความยาวให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนทางไกลหรือเรียนนอกระบบ มักจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลักและอาจจะมีสื่อประกอบ เช่น เทปเสียง เทปบันทึกภาพ สไลด์ สื่อเหล่านี้อาจส่งไปใช้เป็นรายบุคคลหรือจะส่งไปไว้ที่ศูนย์ของแต่ละท้องถิ่น

องค์ประกอบของชุดการสอน

ในการสร้างชุดการสอนนั้น องค์ประกอบเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะเป็นแนวทางในการสร้างชุดการสอนให้เป็นไปอย่างมีระบบและสมบูรณ์ในตัวเอง ไชยศ เรืองสุวรรณ (2522, หน้า 153) ชม ภูมิภาค (2524, หน้า 102) ได้กล่าวถึงชุดการสอนมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หัวเรื่อง คือ การแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยแต่ละหน่วยแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ซึ่งยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ใช้ชุดการสอนจะต้องศึกษาก่อน ที่จะใช้ชุดการสอนจากคู่มือให้เข้าใจเป็นสิ่งแรก จะทำให้การใช้ชุดการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะคู่มือครูประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอน เพื่อความสะดวกสำหรับผู้ที่จะนำชุดการสอนไปใช้จะต้องทำอะไรบ้าง

2.2 สิ่งที่ครูจะต้องเตรียมการสอน ส่วนมากจะบอกถึงสิ่งที่เป็นขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะบรรจุไว้ในชุดการสอนได้ สิ่งทีเปราะบางหรือสิ่งที่ใช้ร่วมกับคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพงที่ทางโรงเรียนจัดเก็บไว้ในศูนย์วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน

2.3 บทบาทของนักเรียน ควรเสนอแนะว่านักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนอย่างไร

2.4 การจัดชั้นเรียน ควรจัดในรูปใด เพื่อความเหมาะสมของการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมการเรียนอย่างไร

2.5 ชุดการสอน ซึ่งประกอบด้วย

2.5.1 หัวเรื่อง กำหนดเวลาเรียน จำนวนผู้เรียน

2.5.2 เนื้อหาสาระ ควรเขียนสั้น ๆ กว้าง ๆ ถ้าต้องการขยายรายละเอียดควรนำไปรวมไว้ในเอกสารประกอบการเรียน

2.5.3 ความคิดรวบยอดหรือหลักการเรียน ที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ

2.5.4 จุดประสงค์การเรียน หมายถึง จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.5.5 สื่อการเรียน กิจกรรมการเรียน การประเมินผล

3. วัสดุอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ สิ่งของหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนค้นคว้า เช่น ตำรา เอกสาร รูปภาพ แผนภูมิ วัสดุ เป็นต้น

4. บัตรงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุดการสอนแบบกลุ่ม บัตรงานเหล่านี้อาจเป็นกระดาษแข็งหรืออ่อนตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

4.1 ชื่อบัตร กลุ่ม หัวเรื่อง

4.2 คำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติอะไรบ้าง

4.3 กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนการเรียน

5. กิจกรรมสำรอง สำหรับชุดการสอนแบบกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมสำรองนี้จะต้องเตรียมไว้สำหรับนักเรียนบางคนหรือทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ได้กว้าง และลึกไม่เกิดความเบื่อหน่าย

6. ขนาดรูปแบบของชุดการสอน ไม่ควรใหญ่หรือเล็กเกินไป เพื่อความสะดวกในการเรียน การใช้งาน ความสวยงามในการเก็บรักษา

จากการศึกษาองค์ประกอบของชุดการสอนจากนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าชุดการสอนหมายถึง รูปแบบการผลิตสื่อ โดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา นำมาวิเคราะห์อย่างเหมาะสมและมีระบบ โดยนำสื่อการสอนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาและกลวิธีการสอนหลายอย่างประกอบกัน พร้อมทั้งคำแนะนำในการทำกิจกรรมตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผู้เรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

คุณค่าของชุดการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ชุดการสอนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายเพราะเป็นการนำสื่อหลายชนิดมาประกอบกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนคุณค่าของชุดการสอนมีหลายประการ กาญจนา เกียรติประวัติ (2524, หน้า 61-62) ชม ภูมิภาค (2524, หน้า 99) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537, หน้า 121) กล่าวถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของชุดการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครู ลดบทบาทในการบอกของครู
 2. ได้รับความสนใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษาเพราะชุดการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยตนเอง
 3. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน เพราะสื่อประสมที่ได้จัดไว้ในระบบเป็นการเปลี่ยนกิจกรรม และช่วยรักษาระดับความสนใจของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา
 4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ทำให้มีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ พิจารณาข้อมูล และฝึกความรับผิดชอบและการตัดสินใจ
 5. เป็นแหล่งความรู้ที่ทันสมัย และคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้
- ช่วยจัดปัญหาขาดแคลนครู ผู้เรียนเรียนได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย ครูคนหนึ่งสามารถสอนนักเรียนได้จำนวนมากขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 181) กล่าวถึงคุณค่าของชุดการสอนไว้ 4 ประการคือ

1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนของครู ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมการศึกษาเป็นรายบุคคลตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
3. ช่วยจัดปัญหาการขาดแคลนครู ชุดการสอนสามารถเรียนได้ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย ครูคนหนึ่งสามารถสอนนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก
4. ช่วยในการจัดการศึกษานอกระบบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ชุคการสอนช่วยลดบทบาทครู แก้ปัญหาการขาดแคลนครู ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความสนใจ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในทุกระบบการศึกษา

ขั้นตอนการจัดทำชุดการสอน

การจัดทำชุดการสอนเป็นงานที่ละเอียดต้องอาศัยความรอบคอบ ความเข้าใจ เพื่อให้ได้ชุดการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่สมบูรณ์

ชัยขันธ์ พรหมวงศ์ (2525, หน้า 123) ได้เสนอขั้นตอนการผลิตชุดการสอน ซึ่งเป็นชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรมเข้ามาใช้มี 10 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามที่เหมาะสม
2. กำหนดหน่วยการสอน แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการสอน โดยประมาณเนื้อหาวิชาที่ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ใน 1 สัปดาห์ หรือ 1 ครั้ง
3. กำหนดหัวเรื่อง โดยกำหนดประสบการณ์ในหน่วยการเรียนแต่ละหน่วยเป็นเรื่อง ๆ
4. กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการ ต้องให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนและหัวเรื่องโดยสรุปแนวคิด สาระ และหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาที่ใช้สอนให้สอดคล้องกัน
5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง เป็นจุดประสงค์ทั่วไปก่อนแล้ว เปลี่ยนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขและเกณฑ์พฤติกรรมไว้ทุกครั้ง
6. กำหนดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการเลือกและการผลิตสื่อการสอนและกิจกรรมการเรียน ที่หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การอ่านบัตรคำสั่ง ตอบคำถาม เขียนภาพ การทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบการประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้การสอนแบบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากผ่านกิจกรรมมาเรียบร้อยแล้วผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ครูใช้ ถือว่าเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนแต่ละหัวเรื่องแล้ว ก็จัดสื่อการสอนเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ในกล่องที่เตรียมไว้ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ
9. การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เพื่อเป็นการประกันว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นการช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล ใช้เกณฑ์ 80/80

10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ตามประเภทของชุดการสอนและระดับการศึกษา โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนนำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อพิจารณาพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ (ขั้นสอน) ผู้สอนบรรยายหรือแบ่งกลุ่ม

ประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปผลการสอนเพื่อสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ

ขั้นที่ 5 ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้

จากขั้นตอนการจัดทำชุดการสอนสรุปได้ว่า จะต้องมีการกำหนดเนื้อหาเป็นหน่วยการสอน และ ในแต่ละหน่วยการสอนกำหนดเป็นเรื่องย่อย ๆ กำหนดสาระหรือความคิดรวบยอด กำหนดวัตถุประสงค์ให้เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดแบบประเมินผล เลือกลงและผลิตสื่อการสอน การหาประสิทธิภาพชุดการสอนและการใช้ชุดการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอน การเรียนการสอนวิชาดนตรี มีดังนี้

สมถวิล พูลทาจกร (2537, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ชุดฝึกทักษะการเล่นดนตรีไทย “จะเข้” สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดฝึกทักษะการเล่นดนตรีไทยจะเข้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถเรียนรู้และเล่นดนตรีไทยจะเข้ได้ด้วยตนเอง
2. นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการใช้ชุดฝึกสูงขึ้น โดยคะแนนเฉลี่ยรวมจากร้อยละ 33.75 เป็นร้อยละ 82.08
3. นักเรียนมีความคิดเห็นและความรู้สึกที่ดีต่อการใช้ชุดฝึกทักษะอยู่ในระดับสูง
4. นักเรียนมีความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาดนตรีได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ทางด้านทักษะดนตรีได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.67 และมีทัศนคติที่ดีต่อชุดฝึกได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 93.00

สุมาลี ขจรดำรงกิจ (2527) ทำการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดนตรีสากล ชั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รีคอร์เดอร์และใช้การขับร้อง ผลการวิจัยพบว่าเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่แตกต่างกันและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานเรื่อง ชื่อ อัตราร่วมตัวโน้ตของนักเรียนกลุ่มที่เรียน โดยใช้การขับร้องสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียน โดยใช้ขลุ่ยรีคอร์เดอร์

เพชรสุดา ภูมิพันธ์ (2533) ทำการวิจัยโดยดำเนินการสร้างชุดการสอนจุดบทรื่อง การสี่ซอด้วงวิชาปฏิบัติเครื่องสายไทย สำหรับนักศึกษาโปรแกรมวิชาเอกดนตรีศึกษา ในวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่าชุดจุดบทรื่องที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคทฤษฎีร้อยละ 81.35 ภาคปฏิบัติ 75.06 และพบว่าชุดการสอนจุดบทรื่องที่สร้างขึ้นมีเนื้อหาที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียน น่าสนใจและนักศึกษามีความสามารถตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์

วิภา หงษ์ทอง (2541, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอนมินิคอร์ดส เรื่อง การสี่ซอด้วงเบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ 83.33/86.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกหัดเล่นซอด้วงขั้นพื้นฐานได้

สุภารัตน์ ชาญเลขา (2535) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิชาขับร้องเพลงไทยของ นักศึกษาวิทยาลัยครูที่เรียน โดยใช้ชุดการสอนจุดบทรื่องกับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนการขับร้องเพลงไทยด้วยชุดการสอนจุดบทรื่องมีพัฒนาการด้านเนื้อหา พัฒนาการด้านการฝึกปฏิบัติการขับร้องเพลงไทยและมีเจตคติที่ดีต่อชุดการสอนจุดบทรื่องสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติ

จิรวรรณ อัญญาวัชระ (2534) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบทักษะการเป่ารีคอร์เดอร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ระหว่างกลุ่มที่สอน โดยการอ่านโน้ตกับกลุ่มที่สอน โดยการร้องโน้ต ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่สอน โดยการร้องโน้ตมีคะแนนทักษะการเป่ารีคอร์เดอร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่สอน โดยการอ่านโน้ต และนักเรียนกลุ่มที่สอน โดยการอ่านโน้ตมีความสามารถในการประยุกต์ใช้โน้ตดนตรีในการเป่ารีคอร์เดอร์มีคะแนนทักษะการเป่าซอรีคอร์เดอร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่สอน โดยการร้องโน้ต